RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

12. oktober 2011 *

I sag T-38/05,

Agroexpansión, SA, Madrid (Spanien), ved advokaterne J. Folguera Crespo og P. Vidal Martínez,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre, É. Gippini Fournier og J. Bourke, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning K(2004) 4030 endelig af 20. oktober 2004 om en procedure efter artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtobak — Spanien) samt en påstand om nedsættelse af den bøde, der er blevet pålagt sagsøgeren ved denne beslutning,

har

* Processprog: spansk.

RETTEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, O. Czúcz, og dommerne I. Labucka og K. O'Higgins (refererende dommer),

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 9. september 2009,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

A — *Sagsøgeren og den administrative procedure*

1 Sagsøgeren, Agroexpansión, SA, er en af de fire virksomheder, der foretager den første forarbejdning af råtobak i Spanien (herefter »forarbejdningsvirksomhederne«).

2 De tre øvrige forarbejdningsvirksomheder er følgende: Compañia española de tabaco en rama, SA (herefter »Cetarsa«), Tabacos Españoles, SL (herefter »Taes«), og World Wide Tobacco España, SA (herefter »WWTE«).

3 Oprindeligt var sagsøgeren en familievirksomhed. Den blev grundlagt i 1988 af B., som var dens administrerende direktør indtil slutningen af 2004. Fra 1994 til 1997 var virksomhedens kapital ejet ligeligt af B.'s hustru og af et spansk selskab, WW Marpetrol, SA.

4 Den 18. november 1997 købte Intabex Netherlands BV (herefter »Intabex«) samtlige sagsøgerens aktier. Intabex indgik på det tidspunkt i selskabskoncernen Intabex, som var blevet opkøbt af Dimon Inc. i april 1997.

5 Dimon er et amerikansk selskab, der er registreret i Virginia (USA). Det er moderselskab i en koncern, der omfatter omkring hundrede selskaber, der driver virksomhed i tobakssektoren (herefter »Dimon-koncernen«). Dets hovedaktivitet omfatter levering af forarbejdet tobak til cigaretproducenterne. Med henblik herpå indkøber Dimon forarbejdet tobak fra bl.a. sagsøgeren.

6 Den 3. og 4. oktober 2001 foretog Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, der var i besiddelse af oplysninger om, at de spanske forarbejdningsvirksomheder og producenter af råtobak havde overtrådt artikel 81 EF, i henhold til artikel 14 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af artikel 81 [EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81), kontrolundersøgelser i lokalerne hos tre af disse forarbejdningsvirksomheder, nærmere bestemt hos sagsøgeren, Cetarsa og WWTE samt hos Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (herefter »Anetab«).

7 Kommissionen foretog ligeledes den 3. oktober 2001 kontrolundersøgelser i lokalerne hos Maison des métiers du tabac (tobaksfagenes hus) og hos den europæiske sammenslutning af tobaksforarbejdningsvirksomheder og den 5. oktober 2001 hos Federación nacional de cultivadores de tabaco (den nationale tobaksavlersammenslutning, herefter »FNCT«).

8 Ved skrivelse af 16. januar 2002 meddelte forarbejdningsvirksomhederne og Anetab Kommissionen, under henvisning til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«), at de havde til hensigt at samarbejde.

9 Ved skrivelse af 21. januar 2002 fremlagde de visse nærmere oplysninger for Kommissionen.

10 Sagsøgeren, Cetarsa og WWTE fremlagde ved skrivelse af 15. februar 2002 og Taes ved skrivelse af 18. februar 2002 visse yderligere oplysninger for Kommissionen.

11 Herefter sendte Kommissionen på grundlag af artikel 11 i forordning nr. 17 en række anmodninger om oplysninger til forarbejdningsvirksomhederne, til Anetab og til FNCT. Kommissionen anmodede endvidere om oplysninger fra det spanske landbrugs-, fiskeri- og fødevareministerium vedrørende den spanske lovgivning for landbrugsprodukter.

12 Den 11. december 2003 indledte Kommissionen den procedure, der ligger til grund for nærværende sag, og vedtog en klagepunktsmeddelelse, som den sendte til 20 virksomheder og sammenslutninger, herunder forarbejdningsvirksomhederne Dimon, Intabex, Anetab, FNCT og Deltafina SpA. Deltafina er et italiensk selskab, hvis hovedaktiviteter er første forarbejdning af råtobak i Italien og handel med forarbejdet tobak. Selskabet tilhører samme koncern af selskaber som Taes, dvs. den koncern, der ledes af det amerikanske selskab Universal Corp.

13 De berørte virksomheder og sammenslutninger fik aktindsigt i Kommissionens forberedende sagsakter i form af kopi på en CD-rom, som blev sendt til dem, og de har fremsendt skriftlige bemærkninger som svar på de af Kommissionen fremsatte klagepunkter.

14 Der blev afholdt høring den 29. marts 2004.

15 Efter at have hørt Det Rådgivende Udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål og på baggrund af den endelige rapport fra høringskonsulenten vedtog Kommissionen den 20. oktober 2004 beslutning K(2004) 4030 endelig om en procedure efter artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtobak — Spanien) (herefter »den anfægtede beslutning«), hvoraf et resumé er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 19. april 2007 (EUT L 102, s. 14).

B — *Den anfægtede beslutning*

16 Den anfægtede beslutning vedrører to horisontale karteller, der er indgået og iværksat på det spanske marked for råtobak.

17 Det første kartel, der omfattede forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina, havde til formål hvert år i perioden 1996-2001 at fastsætte den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris for hver råtobakssort og for alle kvaliteter under ét og at fordele de mængder af de enkelte råtobakssorter, som hver af forarbejdningsvirksomhederne kunne købe hos producenterne (jf. bl.a. 74.-76. betragtning og 276. betragtning til den anfægtede beslutning). Fra 1999 til 2001 havde forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina endvidere indgået aftale om prisudsvingene for hver kvalitetstype inden for de enkelte råtobakssorter, der er anført i prislisterne i bilagene til »dyrkningskontrakterne«, og de »yderligere betingelser«, dvs. den gennemsnitlige mindstepris

pr. producent og pr. producentsammenslutning (jf. bl.a. 77.-83. betragtning og 276. betragtning til den anfægtede beslutning).

18 Der henvises herefter til det kartel, der er beskrevet i præmis 17 ovenfor, som »forarbejdningsvirksomhedernes kartel«.

19 Det andet kartel, der er beskrevet i den anfægtede beslutning, omfattede de tre spanske landbrugsforeninger, dvs. Asociación agraria de jóvenes agricultores (herefter »ASAJA«), Union de pequeños agricultores (herefter »UPA«) og Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (herefter »COAG«), samt Confederación de cooperativas agrarias de España (herefter »CCAE«). Dette kartel havde til formål hvert år i perioden 1996-2001 at fastsætte prisudsvingene for hver kvalitetstype inden for de enkelte råtobakssorter, der er anført i prislisterne i bilaget til »dyrkningskontrakterne« og de »yderligere betingelser« (jf. bl.a. 77.-83. betragtning og 277. betragtning til den anfægtede beslutning).

20 Der henvises herefter til kartellet beskrevet i præmis 19 som »producentrepræsentanternes kartel«.

21 I den anfægtede beslutning har Kommissionen fundet, at hvert af disse karteller udgjorde en sammenhængende og vedvarende overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF (jf. bl.a. 275.-277. betragtning til den anfægtede beslutning).

22 I den anfægtede beslutnings artikel 1 har Kommissionen lagt ansvaret for forarbejdningsvirksomhedernes kartel på forarbejdningsvirksomhederne, på Deltafina, på Dimon og på WWTE's moderselskaber, dvs. Standard Commercial Corp. (herefter »SCC«), Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (herefter »SCTC«) og Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd. (herefter »TCLT«), og ansvaret for producentrepræsentanternes kartel på ASAJA, UPA, COAG og CCAE (herefter samlet »producentrepræsentanterne«).

23 I den anfægtede beslutnings artikel 2 har Kommissionen pålagt disse virksomheder og producentrepræsentanter straks at afslutte de overtrædelser, der er omhandlet i artikel 1, hvis det ikke allerede var sket, og for fremtiden at afholde sig fra enhver konkurrencebegrænsende praksis, der har et identisk eller tilsvarende formål eller virkning.

24 I den anfægtede beslutnings artikel 3 har Kommissionen pålagt nævnte virksomheder samt producentrepræsentanterne bøder, idet Dimon er holdt solidarisk ansvarlig for betalingen af den bøde, der er pålagt sagsøgeren, og SCC, SCTC og TCLT er holdt solidarisk ansvarlige for betalingen af den bøde, der er pålagt WWTE (jf. præmis 67 og 68 nedenfor).

C — *Adressater for den anfægtede beslutning*

25 Punkt 2.4 i den anfægtede beslutning vedrører spørgsmålet om den anfægtede beslutnings adressater (357.-400. betragtning til den anfægtede beslutning).

26 Kommissionen har indledningsvis i det nævnte punkt anført, at det var blevet godtgjort, at forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina havde deltaget direkte i forarbejdningsvirksomhedernes kartel, og at producentrepræsentanterne havde deltaget i producentrepræsentanternes kartel, således at hver af disse virksomheder og sammenslutninger »[burde] påtage sig ansvaret for overtrædelsen og som følge heraf [var] adressat for den [anfægtede beslutning]« (357. og 358. betragtning til den anfægtede beslutning). I 359.-369. betragtning til denne beslutning har Kommissionen især vurderet Deltafinas rolle i forarbejdningsvirksomhedernes kartel.

27 Herefter har Kommissionen undersøgt spørgsmålet, om et datterselskabs ulovlige adfærd kan tilregnes dets moderselskab, hvorved Kommissionen har anført, at spørgsmålet i den foreliggende sag gjorde sig gældende i tre tilfælde, nemlig i forhold til sagsøgeren, WWTE og Taes (370.-400. betragtning til den anfægtede beslutning).

28 I den henseende har Kommissionen for det første henvist til de principper, der efter dennes opfattelse gælder på området (371.-374. betragtning til den anfægtede beslutning).

29 Kommissionen har nærmere bestemt anført følgende:

— For at det kan fastslås, at et moderselskab må anses for ansvarligt for dets datterselskabs ulovlige adfærd, skal det være godtgjort, at datterselskabet »ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet« (Domstolens dom af 14.7.1972, sag 48/69, Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 151, org.ref.: Rec. s. 619, præmis 132 og 133).

— Ifølge fast retspraksis er det en berettiget formodning, når et moderselskab ejer hele kapitalen i datterselskabet, at moderselskabet udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (Domstolens dom af 25.10.1983, sag 107/82, AEG-Telefunken mod Kommissionen, Sml. s. 3151, præmis 50, og af 16.11.2000, sag C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, Sml. I, s. 9925, præmis 29, samt Rettens dom af 20.4.1999, forenede sager T-305/94 — T-307/94, T-313/94 — T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, benævnt »PVC II«-dommen, Sml. II, s. 931, præmis 961 og 984).

— Denne formodning kan bekræftes af »særlige omstændigheder i visse sager«.

— Hvad angår datterselskaber, der ikke ejes 100 % af moderselskabet, kan sidstnævnte ifølge Domstolen indvirke på datterselskabets politik, hvis moderselskabet på tidspunktet for overtrædelsen ejer majoriteten af datterselskabets kapital (dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, præmis 136), eller hvis moderselskabet »løbende« bliver oplyst om datterselskabets fremgangsmåder og direkte bestemmer adfærden (dommen i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, præmis 52).

— Ifølge fast retspraksis skal begrebet virksomhed i konkurrencerettens kontekst forstås som en økonomisk enhed i forhold til den omhandlede aftale, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 66, der henviser til Domstolens dom af 12.7.1984, sag 170/83, Hydrotherm Gerätebau, Sml. s. 2999, præmis 11).

30 For det andet har Kommissionen — før sagsøgerens og WWTE's tilfælde undersøges nærmere — i 375. betragtning til den anfægtede beslutning anført følgende:

»I den foreliggende sag kontrolleres tre af de fire spanske virksomheder, der forarbejder råtobak (100 % eller 90 %), af amerikanske multinationale selskaber. Der foreligger endvidere andre faktiske omstændigheder, der bekræfter formodningen om, at [sagsøgerens] og WWTE's adfærd skal tilregnes de[res] respektive moderselskab[er]. På det grundlag skal de to selskaber — moderselskabet og dets datterselskab — anses for at være solidarisk ansvarlige for de i den […] [anfægtede] beslutning konstaterede overtrædelser.«

31 I 376. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen tilføjet følgende:

»[Til gengæld] fremgår det, efter fremsendelsen af klagepunktsmeddelelsen og høringen af de berørte parter, at beviserne i sagen ikke kan berettige til en sådan konklusion vedrørende Universals […] og Universal Leafs [Tobacco Co. Inc.] deltagelse i Taes og Deltafina. [Bortset fra] den selskabs[mæssige] forbindelse mellem moderselskaberne og deres datterselskaber indeholder sagsakterne ingen indikation af, at Universal […] og Universal Leaf faktisk har deltaget i de forhold, der er undersøgt i den [anfægtede beslutning]. Disse bør derfor ikke omfattes af en beslutning i denne sag. Samme konklusion gør sig så meget desto mere gældende i forhold til Intabex, henset til, at dennes selskabsandel på 100 % i [sagsøgeren] udelukkende er finansiel.«

32 I 377.-386. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt sagsøgerens tilfælde.

33 Kommissionen har bl.a. anført, at sagsøgeren siden andet halvår af 1997 blev kontrolleret fuldstændigt af Dimon ved dettes 100 % ejede datterselskab Intabex (377. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har deraf udledt, at det med rette kunne formodes, at Dimon i det mindste fra dette tidspunkt udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgerens adfærd (378. betragtning, første punktum, til den anfægtede beslutning). Kommissionen har tilføjet, at der var andre omstændigheder i sagen — beskrevet i 379. betragtning til den anfægtede beslutning — der bekræftede »formodningen [om, at] Dimon var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse« (378. betragtning, andet punktum, til den anfægtede beslutning). I 380. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen anført, at det fremgik af det forestående, at »Dimon var blevet informeret om dets datterselskabs adfærd, som er genstand for denne beslutning, og om den sammenhæng, hvori den adfærd indgik, og eftersom Dimon siden 1997 [havde ejet] hele kapitalen i sit datterselskab, var det i stand til effektivt at udøve indflydelse på sit datterselskabs adfærd«. I 382.

betragtning til denne beslutning har Kommissionen præciseret, at »[d]e faktiske forhold, som [sagsøgeren] gjorde Dimon bekendt med i sin korrespondance, burde have fremkaldt en omgående reaktion fra Dimons side, enten ved at tage den nødvendige afstand fra enhver eventuel overtrædelse af konkurrencereglerne eller ved at kræve, at ledelsen [hos sagsøgeren] bragte en ende på enhver potentiel konkurrenceforvridende adfærd«, førend den konstaterede, at »Dimon endelig ikke [havde] foretaget nogen handlinger af den art«.

34 I øvrigt har Kommissionen i 381. betragtning til den anfægtede beslutning forkastet de argumenter, som Dimon gjorde gældende i sin besvarelse af klagepunktsmeddelelsen, for at godtgøre, at sagsøgeren optrådte selvstændigt på markedet.

35 Endelig har Kommissionen afvist Dimons klagepunkt om, at Kommissionen tilsidesatte princippet om forbud mod forskelsbehandling ved at pålægge Dimon et ansvar for dets datterselskabs ulovlige adfærd, mens Kommissionen ikke tilsvarende havde pålagt Cetarsas moderselskab, dvs. Sociedad estatal de participaciones industriales (herefter »Sepi«), et ansvar. Kommissionen har begrundet denne forskelsbehandling med den omstændighed, at — i modsætning til det af Dimon anførte — »[indeholdt] sagsakterne ikke […] nogen form for direkte kommunikation mellem Cetarsa og Sepi om genstanden for den foreliggende sag«, at »Sepis deltagelse i Cetarsa [syntes] overvejende finansiel, svarende til forbindelsen mellem Intabex og [sagsøgeren]«, at »Cetarsa (i modsætning til [sagsøgeren]) [samlede] al aktivitet vedrørende koncernen Sepis forarbejdning af tobak og derfor klart [blev] ledet særskilt«, og endelig, at »Cetarsa ikke [var] [et] datterselskab 100 % ejet af Sepi« (384. betragtning til den anfægtede beslutning).

36 Kommissionen har på grundlag af disse forskellige omstændigheder konkluderet, at Dimon »[skulle] pålægges et solidarisk ansvar med [sagsøgeren] for sidstnævntes adfærd, som fastlagt i den [anfægtede beslutning] for perioden fra andet halvår af 1997 til den 10. august 2001« (386. betragtning til den anfægtede beslutning).

37 I 387.-400. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt WWTE's tilfælde. Kommissionen har konstateret, at WWTE i perioden fra 1995 til maj 1998 blev kontrolleret af SCC (gennem SCTC og TCLT) og af præsidenten for WWTE og dennes familie i fællesskab, og har omtalt en række forhold, som godtgør, at SCC »og/eller dets datterselskaber« i denne periode havde udøvet en reel indflydelse på WWTE's adfærd i Spanien (391. betragtning til den anfægtede beslutning). Hvad angår perioden fra maj 1998 indtil datoen for den anfægtede beslutning har Kommissionen oplistet en række forhold, der godtgør, at SCC enten direkte eller gennem SCTC og TCLT havde enekontrol over WWTE og udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævntes handelspolitik. Kommissionen har tilføjet, at »[d]e argumenter, der er fremført af SCC i dennes besvarelse af klagepunktsmeddelelsen, i den forbindelse ikke kan [føre til] nogen anden konklusion« (399. betragtning til den anfægtede beslutning). Under hensyntagen til disse forskellige forhold har Kommissionen konkluderet, at »SCC og/eller dettes datterselskaber SCTC og TCLT« i det mindste siden 1996 havde udøvet en bestemmende indflydelse på WWTE's handelspolitik, og at disse selskaber derfor skulle gøres solidarisk ansvarlige for den ulovlige praksis, der blev tilregnet WWTE, og skulle inddrages blandt adressaterne for den anfægtede beslutning (400. betragtning til den anfægtede beslutning).

D — *Fastsættelse af bødernes størrelse*

38 I 404.-458. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt spørgsmålet om de bøder, der skal pålægges adressaterne for nævnte beslutning.

39 Bøderne er blevet fastsat af Kommissionen under hensyn til de pågældende overtrædelsers grovhed og varighed, som er de to kriterier, der udtrykkeligt er nævnt i artikel 23, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) og i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, der i henhold til den anfægtede beslutnings

ordlyd var gældende på tidspunktet for disse overtrædelser (404. og 405. betragtning til den anfægtede beslutning).

40 Med henblik på at fastsætte den bøde, der er pålagt hver adressat, anvendte Kommissionen den metode, der er fastlagt i retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [EKSF] (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), selv om Kommissionen ikke systematisk henviste hertil. Kommissionen vurderede ligeledes i den anfægtede beslutning, om og i hvilket omfang adressaterne opfyldte de krav, der er fastsat af samarbejdsmeddelelsen.

1. *Udgangsbeløbet for bøderne*

41 For det første har Kommissionen i 414. betragtning til den anfægtede beslutning kvalificeret overtrædelserne som »meget alvorlige«, efter at den i 408.-413. betragtning til denne beslutning har undersøgt overtrædelsernes art, deres konkrete indvirkning på markedet og udstrækningen af det relevante geografiske marked og det relevante produktmarkeds størrelse.

42 Dernæst har Kommissionen i 415. betragtning til den anfægtede beslutning fundet det fornødent at »tage hensyn til hver virksomheds specifikke vægt og dermed den ulovlige adfærds reelle indflydelse på konkurrencen, for at den pålagte bødes afskrækkende virkning står i forhold til hver virksomheds bidrag til den ulovlige adfærd, der skal straffes«.

43 Kommissionen har sondret mellem forarbejdningsvirksomhedernes kartel (416.-424. betragtning til den anfægtede beslutning) og producentrepræsentanternes kartel (425.-431. betragtning til den anfægtede beslutning).

44 Hvad for det første angår forarbejdningsvirksomhedernes kartel har Kommissionen fundet, at »bøderne [burde] være afstemte i forhold til de enkelte implicerede parters bidrag til den ulovlige adfærd og deres markedsstilling« (416. betragtning til den anfægtede beslutning).

45 I den henseende har Kommissionen udtalt, at »Deltafina som udgangspunkt [burde] pålægges den højeste bøde på grund af [selskabets] stærke markedsstilling som største aftager af spansk forarbejdet tobak« (417. betragtning til den anfægtede beslutning).

46 Hvad angår forarbejdningsvirksomhederne har Kommissionen vurderet, at disses »bidrag« til den ulovlige praksis »[kunne] anses for at have været stort set ens« (418. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har imidlertid vurderet, at der burde tages hensyn til deres respektive forskellige størrelser og deres markedsandele, og på det grundlag har Kommissionen inddelt dem i tre kategorier.

47 Således har Kommissionen placeret Cetarsa i første kategori, der er kvalificeret som »særlig«, henset til, at Cetarsa var »langt den største spanske forarbejdningsvirksomhed« og af den grund burde pålægges det højeste udgangsbeløb (419. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har placeret sagsøgeren og WWTE i anden kategori, henset til, at de hver især havde en markedsandel på ca. 15 % og burde pålægges en bøde med samme udgangsbeløb (420. betragtning til den anfægtede beslutning). Endelig er Taes blevet placeret i tredje kategori, henset til, at Taes alene havde en markedsandel på 1,6 % og derfor skulle pålægges det laveste udgangsbeløb (421. betragtning til den anfægtede beslutning).

48 For at sikre, at bøden har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning, har Kommissionen for det andet fundet det nødvendigt at anvende en multiplikationsfaktor på 1,5 — dvs. en forhøjelse på 50 % — på det udgangsbeløb, der pålægges WWTE, og en

multiplikationsfaktor på 2 — dvs. en forhøjelse på 100 % — på det udgangsbeløb, der pålægges sagsøgeren (423. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen fandt, at der var grund til at tage højde for den omstændighed, at trods de to forarbejdningsvirksomheders relativt begrænsede markedsandele på markedet for indkøb af spansk råtobak tilhørte disse to forarbejdningsvirksomheder multinationale selskaber, der var i besiddelse af en betydelig økonomisk og finansiel styrke, og at de »i øvrigt« havde ageret »under deres respektive moderselskabers afgørende indflydelse« (422. betragtning til den anfægtede beslutning).

49 Under hensyntagen til disse forskellige elementer har Kommissionen i 424. betragtning til den anfægtede beslutning fastsat udgangsbeløbet for bøderne til forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina som følger:

— Deltafina: 8 000 000 EUR

— Cetarsa: 8 000 000 EUR

— Sagsøgeren: 1 800 000 EUR x 2 = 3 600 000 EUR

— WWTE: 1 800 000 EUR x 1,5 = 2 700 000 EUR

— Taes: 200 000 EUR.

50 Hvad angår producentrepræsentanternes kartel har Kommissionen fundet, at hver deltager alene burde pålægges en symbolsk bøde på 1 000 EUR (425. og 430. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har begrundet denne holdning med den omstændighed, at »de regler, der ligger til grund for de kollektive forhandlinger om standardkontrakterne, kunne skabe betydelig usikkerhed om, hvorvidt producentrepræsentanternes og forarbejdningsvirksomhedernes adfærd i den præcise

sammenhæng med kollektive forhandlinger om standardkontrakterne var lovlig« (428. betragtning til den anfægtede beslutning), og har derved lagt flere forhold, der er nævnt i 427. betragtning til den anfægtede beslutning, til grund. Kommissionen har endvidere bemærket, at »det var offentligt kendt, at der foregik forhandlinger om standardkontrakter, og hvad disse resulterede i, og […] ingen myndigheder ha[vde] nogensinde betvivlet, at de var forenelige med fællesskabsretten eller spansk lovgivning, inden denne procedure blev indledt« (429. betragtning til den anfægtede beslutning).

2. *Bødernes grundbeløb*

51 I 432. og 433. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt spørgsmålet om varigheden af den overtrædelse, der er lagt forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina til last. Kommissionen har fastsat denne varighed til fem år og fire måneder, hvilket svarede til en overtrædelse af lang varighed. Følgelig har Kommissionen forhøjet bødens udgangsbeløb med 50 % i forhold til hver af forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina.

52 Grundbeløbene for de bøder, der blev pålagt adressaterne for den pågældende beslutning, er følgelig fastsat således:

— Deltafina: 12 000 000 EUR

— Cetarsa: 12 000 000 EUR

— Sagsøgeren: 5 400 000 EUR

— WWTE: 4 050 000 EUR

— Taes: 300 000 EUR

— ASAJA: 1 000 EUR

— UPA: 1 000 EUR

— COAG: 1 000 EUR

— CCAE:1 000 EUR (434. betragtning til den anfægtede beslutning)

3. *Formildende eller skærpende omstændigheder*

53 Grundbeløbet for den bøde, der er pålagt Deltafina, er blevet forhøjet med 50 % på grundlag af skærpende omstændigheder, idet denne virksomhed havde spillet en førende rolle i forarbejdningsvirksomhedernes kartel (435. og 436. betragtning til den anfægtede beslutning).

54 Med hensyn til de formildende omstændigheder har Kommissionen i 437. betragtning til den anfægtede beslutning bemærket, at »[d]e samme faktorer, der er anført i 427.-429. betragtning [til den anfægtede beslutning, kunne] gøre sig gældende for forarbejdningsvirksomhedernes adfærd, men udelukkende for så vidt angår deres

offentlige forhandlinger og indgåelse af standardkontrakter (bl.a. forhandlinger om prisudsvingene og de yderligere betingelser) med producentrepræsentanterne«.

55 Hvad angår de »hemmelige« aftaler vedrørende den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris for hver råtobakssort og fordelingen af de mængder af de enkelte råtobakssorter, som blev indgået af forarbejdningsvirksomhederne, har Kommissionen i 438. betragtning til den anfægtede beslutning tilføjet, at forarbejdningsvirksomhedernes praksis »klart overskred rammerne for gældende ret, de offentlige forhandlinger og aftalerne med producentrepræsentanterne«. Kommissionen har dog anerkendt, at »de offentlige forhandlinger mellem producentrepræsentanterne og forarbejdningsvirksomhederne i hvert fald i et vist omfang [havde] fastlagt den materielle ramme (især for de situationer, hvor der skulle opnås enighed og vedtages en fælles holdning), inden for hvilken forarbejdningsvirksomhederne — ud over den fælles holdning, der blev vedtaget i forbindelse med de offentlige forhandlinger — [havde] kunnet udvikle deres hemmelige strategi for de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser og den mængde råtobak, der skulle leveres«.

56 På baggrund af de i præmis 54 og 55 ovenfor nævnte elementer har Kommissionen besluttet at nedsætte grundbeløbet for de bøder, der er pålagt forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina, med 40 % (438. betragtning til den anfægtede beslutning). Grundbeløbet for den bøde, der er pålagt sagsøgeren, blev således fastsat til 3 240 000 EUR (439. betragtning til den anfægtede beslutning).

4. *Loftet for bødens størrelse i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003*

57 I 440.-447. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt, om det var fornødent at tilpasse de grundbeløb, der er beregnet for de forskellige adressater, for at de ikke overskred grænsen på 10 % i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.

58 I 441. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen anført, at når de pågældende selskaber tilhører en koncern, og det er fastslået, at moderselskaberne til disse selskaber har udøvet en bestemmende indflydelse på sidstnævnte og følgelig, at disse moderselskaber hæfter solidarisk for betalingen af de bøder, der er blevet pålagt deres datterselskaber, er det koncernens omsætning på verdensplan, der skal tages i betragtning ved fastsættelsen af ovennævnte maksimumsgrænse for bøden.

59 Efter at Kommissionen i 442. betragtning til den anfægtede beslutning har bemærket, at Dimon hæftede solidarisk for betalingen af den sagsøgeren pålagte bøde, har Kommissionen i 446. betragtning til denne beslutning konkluderet, at nævnte bødes størrelse ikke skulle tilpasses, da Dimons samlede omsætning beløb sig til 1 271 700 000 amerikanske dollars (USD) i 2003. Sagsøgerens bødebeløb før anvendelse af samarbejdsmeddelelsen forblev således fastsat til 3 240 000 EUR (447. betragtning til den anfægtede beslutning).

5. *Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen*

60 I 448.-456. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen udtalt sig om anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen for så vidt angår forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina.

61 For det første har Kommissionen bl.a. påpeget, at disse virksomheder anmodede om at drage fordel af anvendelsen af denne meddelelse, allerede før klagepunktsmeddelelsen var blevet tilsendt dem (449. betragtning til den anfægtede beslutning).

62 For det andet har Kommissionen fastslået, at samarbejdsmeddelelsens afsnit D fandt anvendelse i forhold til forarbejdningsvirksomhederne. Kommissionen har anført, at selv om den allerede var i besiddelse af størstedelen af de væsentligste elementer, der beviser eksistensen af en overtrædelse, havde oplysningerne, der var blevet afgivet af forarbejdningsvirksomhederne, hjulpet den til at klarlægge og fastlægge overtrædelsen (450. og 451. betragtning til den anfægtede beslutning).

63 For det tredje er det Kommissionens opfattelse, at Taes, i betragtning af dennes »særligt værdifulde« samarbejde under proceduren — især hvad angår Deltafinas deltagelse i overtrædelsen — og eftersom Taes ikke på noget tidspunkt havde bestridt de faktiske omstændigheder i klagepunktsmeddelelsen, burde tildeles en nedsættelse af bøden på 40 % i overensstemmelse med samarbejdsmeddelelsens afsnit D, punkt 2, første og andet led (452. betragtning til den anfægtede beslutning).

64 For det fjerde har Kommissionen fundet, at de oplysninger, der er afgivet af Cetarsa og WWTE, selv om de var betydningsfulde, dog ikke havde vist sig at være så nyttige for Kommissionens undersøgelser som de oplysninger, der blev afgivet af Taes (453. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har tilføjet, at Cetarsa og WWTE i deres svar på klagepunktsmeddelelsen havde påstået, at »forarbejdningsvirksomhedernes kartel vedrørende de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser, på den ene side, og de forskellige indgåede aftaler mellem producenterne og forarbejdningsvirksomhederne vedrørende en gennemsnitlig pris for producentsammenslutningerne, på den anden side, var identiske, og som følge heraf blev de eventuelle konkurrenceforvridende virkninger af forarbejdningsvirksomhedernes og producenternes adfærd [udlignet]«. Herefter har Kommissionen anført, at denne påstand ikke var i overensstemmelse med de faktiske omstændigheder. Henset til disse forhold har Kommissionen besluttet at give de to forarbejdningsvirksomheder en nedsættelse af bøden på 25 % i overensstemmelse med samarbejdsmeddelelsens afsnit D, punkt 2, første led.

65 For det femte har Kommissionen konstateret, at også sagsøgeren havde afgivet nyttige oplysninger, men at denne virksomhed i sit svar på klagepunktsmeddelelsen havde bestridt de faktiske omstændigheder »på samme måde som Cetarsa og WWTE«

(454. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har ligeledes angivet, at sagsøgeren havde benægtet, at forarbejdningsvirksomhedernes aftaler om de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser var hemmelige. På baggrund af disse elementer gav Kommissionen sagsøgeren en nedsættelse af bøden på 20 %.

66 For det sjette har Kommissionen nedsat Deltafinas bøde med 10 % (456. betragtning til den anfægtede beslutning).

6. *De endelige bøder*

67 Kommissionen fastsatte i overensstemmelse med artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 de bøder, der skulle pålægges de virksomheder og brancheforeninger som var adressater for den anfægtede beslutning, således:

— Deltafina: 11 880 000 EUR

— Cetarsa: 3 631 500 EUR

— Sagsøgeren: 2 592 000 EUR

— WWTE: 1 822 500 EUR

— Taes: 108 000 EUR

— ASAJA: 1 000 EUR

— UPA: 1 000 EUR

— COAG: 1 000 EUR

— CCAE: 1 000 EUR (458. betragtning til den anfægtede beslutning).

68 Dimon blev erklæret solidarisk ansvarlig for betalingen af den sagsøgeren pålagte bøde og SCC, SCTC og TCLT for betalingen af den WWTE pålagte bøde (458. betragtning til og artikel 3 i den anfægtede beslutning).

Retsforhandlinger og parternes påstande

69 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 22. januar 2005 har sagsøgeren anlagt dette søgsmål.

70 Dagen forinden havde SCC, SCTC og TCLT anlagt et søgsmål angående annullation af den anfægtede beslutning (sag T-24/05), og WWTE havde anlagt et søgsmål angående nedsættelse af den bøde, som WWTE var blevet pålagt ved denne beslutning (sag T-37/05).

71 Den 28. januar 2005 har Dimon anlagt et søgsmål angående delvis annullation af den anfægtede beslutning eller, subsidiært, nedsættelse af den bøde, som Dimon var blevet pålagt ved beslutningen (sag T-41/05).

72 Ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 17. august 2005 har sagsøgeren anmodet om forening af den foreliggende sag med sagerne T-24/05, T-37/05 og T-41/05.

73 Kommissionen har ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 7. september 2005 over for Retten tilkendegivet, at den ikke fandt, at foreningen af de fire sager mærkbart ville forbedre procedurens effektivitet, men at den overlod det til Retten at beslutte, om det ville være passende at efterkomme begæringen om forening.

74 Retten har ikke efterkommet begæringen om forening.

75 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i de foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, der er omhandlet i artikel 64 i Rettens procesreglement, anmodet parterne om at besvare visse spørgsmål. Parterne har efterkommet disse anmodninger inden for den fastsatte frist.

76 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmødet den 9. september 2009.

77 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutnings artikel 3 annulleres delvist.

— Den bøde, som Kommissionen har pålagt sagsøgeren, nedsættes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

78 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

79 Sagsøgeren har til støtte for søgsmålet fremsat følgende fire anbringender vedrørende:

— for det første tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, af proportionalitetsprincippet og af ligebehandlingsprincippet samt manglende begrundelse

— for det andet tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet

— for det tredje tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning

— for det fjerde tilsidesættelse af samarbejdsmeddelelsen samt af proportionalitetsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt ligebehandlingsprincippet.

80 Det første anbringende er i det væsentlige fremsat til støtte for påstanden om delvis annullation af den anfægtede beslutning. De tre andre anbringender er fremsat til støtte for påstanden om, at denne beslutning ændres.

A — *Det første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, af proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet samt om manglende begrundelse*

81 Det første anbringende omfatter tre led. De to første led vedrører begge en tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet, idet det andet led er fremsat subsidiært i forhold til det første led. Det tredje led, der er påberåbt i replikken, vedrører en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og manglende begrundelse. Det tredje led vil blive gennemgået før det andet led.

1. *1. Om det første led vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet med hensyn til solidarisk hæftelse for betaling af bøden*

a) Parternes argumenter

82 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen fejlagtigt har holdt Dimon solidarisk ansvarlig for overtrædelsen, og at det som følge heraf ikke var berettiget, at Kommissionen baserede sig på Dimons samlede omsætning ved anvendelse af loftet på 10 % af omsætningen som omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Sagsøgeren har anført, at den omsætning, som virksomheden indtjente i det regnskabsår, der gik forud for tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, beløb sig til 8 163 815 EUR og finder, at den bøde, som den var blevet pålagt, derfor langt overstiger nævnte loft.

83 Til støtte for disse påstande har sagsøgeren for det første anført, at de af Kommissionen påberåbte faktiske omstændigheder for at fastslå Dimons ansvar er uden betydning, og at det ikke på tilstrækkelig vis er blevet fastslået, at Dimon udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgeren for så vidt angår dennes deltagelse i den omhandlede konkurrencebegrænsende praksis.

84 Efter at sagsøgeren har anført, at denne rådede over en »lokal ledelse«, har sagsøgeren, for det første i den forbindelse påberåbt sig følgende forhold, som skulle godtgøre, at denne agerede helt selvstændigt for så vidt angår sine aktiviteter vedrørende køb af råtobak:

— Intet selskab i Dimon-koncernen udøvede hverken direkte eller indirekte kontrol med nævnte aktiviteter.

— Da sagsøgeren blev opkøbt af Intabex, indgik sagsøgeren med B., Intabex' administrerende direktør, en »bestyrerkontrakt« (herefter »bestyrerkontrakten«), hvormed beføjelserne vedrørende selskabsledelsen blev »fuldt ud og udelukkende« uddelegeret til Intabex' administrerende direktør og navnlig de beføjelser, som vedrørte planlægningen og administrationen af indkøb (herunder udarbejdelse af årligt budget samt indgåelsen af aftaler med producentsammenslutningerne).

— Sagsøgerens bestyrelse har aldrig iværksat interne procedurer eller ordninger, som B. har været forpligtet til at rette sig efter, og der er intet i bestyrerkontrakten, der giver grundlag for at fastslå, at B.'s aktiviteter forudsatte en forhåndsgodkendelse eller en efterfølgende godkendelse fra bestyrelsen.

— Intet medlem af sagsøgerens bestyrelse eller nogen af dens medarbejdere, ud over B., havde beføjelse til at deltage i forvaltningen, i forhandlingen og i indgåelsen af indkøbsaftaler for råtobak eller til at involvere sig i de kontraktmæssige forbindelser mellem producenterne.

— Da sagsøgeren blev opkøbt af Intabex, fastholdt denne B. som bestyrelsesformand for sagsøgerens bestyrelse og udpegede tre andre medlemmer til denne bestyrelse, hvoraf to kom fra selskabskoncernen Intabex (nemlig T. og G.), og den tredje var en »uafhængig fagkyndig«.

— B.'s gamle team, der var ansvarlig for ledelsen og forvaltningen af indkøb, forblev i sin funktion efter Intabex' overtagelse.

— Intet medlem af sagsøgerens bestyrelse var samtidigt medlem af ledelsesorganerne eller bestyrelsen i Intabex og Dimon eller ansat af disse selskaber.

— Sagsøgeren rådgav sig hverken med Dimon eller andre selskaber i Dimon-koncernen i forbindelse med sin indkøbspolitik eller den omhandlede konkurrencebegrænsende praksis.

— Sagsøgeren modtog hverken instruktioner fra Dimon eller noget andet selskab i Dimon-koncernen vedrørende deltagelsen i nævnte praksis.

— Kommissionens sagsakter indeholder ikke noget bevis for Dimons direkte deltagelse i overtrædelsen fra Dimons eller fra noget andet selskab i Dimon-koncernens side.

85 For det andet har sagsøgeren bestridt, at virksomheden til Dimon har fremsendt de »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, som er nævnt i 379. betragtning til den anfægtede beslutning. Sagsøgeren har anført, at Kommissionen ikke er i besiddelse af noget bevis for, at disse rapporter blev fremsendt til personer uden for virksomhedens bestyrelse eller ledelsesorganer. Sagsøgeren har præciseret, at grunden til, at nævnte rapporter konsekvent var oversat til engelsk, var at lette udøvelsen af funktionerne for T., som ikke talte spansk, og som i 1998 arbejdede hos Dimon International Services Ltd., et selskab i Dimon-koncernen, der var etableret i Det Forenede Kongerige, og som leverede driftstjenester. Sagsøgeren har tilføjet, at hvis de pågældende rapporter blev tilsendt T. på forretningssædet for dette selskab, var det ikke, fordi han var medlem af dettes bestyrelse, men udelukkende fordi han arbejdede dér og modtog al korrespondance, der udgik fra sagsøgeren, på dette sted.

86 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at heller ingen af de skrivelser, der er nævnt i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, var stilet til Dimon. Sagsøgeren udvekslede disse skrivelser dels med T. i dennes egenskab af medlem af sagsøgerens bestyrelse, dels med S, som siden 2000 besad en stilling som koordinator af transaktioner i Europa hos Dimon International Services. Sagsøgeren har tilføjet, at størstedelen af nævnte skrivelser ikke havde nogen forbindelse med virksomhedens indkøbspolitik for råtobak eller med de anfægtede former for praksis. Sagsøgeren har præciseret, at B. i de e-mails, som virksomheden sendte til S. den 30. oktober 2000

og den 9. maj 2001, begrænsede sig til at informere S. i brede og generelle vendinger om visse offentlige og velkendte forhold, nemlig eksistensen af kollektive prisforhandlinger mellem, på den ene side, forarbejdningsvirksomhederne og, på den anden side, producentsammenslutningerne og landbrugsforeningerne. Hvad angår B.'s telefax af 14. december 1998 blev denne sendt til Dimon International Inc. og ikke til Dimon og vedrørte kun spørgsmål vedrørende den kontrakt om salg af forarbejdet tobak, som sagsøgeren havde indgået med Deltafina, før sagsøgeren blev indlemmet i Dimon-koncernen.

87 I sin replik har sagsøgeren anfægtet den rolle og de funktioner, som Kommissionen har tilregnet T. og S., ved at gøre følgende forhold gældende:

— Der er intet element i sagsakterne, som angiver, at T. til Dimon fremsendte de oplysninger, som han modtog som sagsøgerens bestyrelsesmedlem, eller at han førte tilsyn med sagsøgerens indkøbspolitik for at informere Dimon herom.

— T. udøvede ikke vigtige funktioner i Dimon-koncernen og var ikke beskæftiget med at integrere sagsøgerens aktiviteter i denne koncern.

— Som følge af en tvist mellem Dimon og T.'s familie ophørte sidstnævnte i august 1998 med at være bestyrelsesmedlem i Dimon International Services.

— T. har kun i en overgangsperiode været bestyrelsesmedlem i andre — »ubetydelige« — selskaber inden for Dimon-koncernen.

— S. var på det tidspunkt, hvor han modtog de eneste to e-mails vedrørende den omtvistede konkurrencebegrænsende praksis, medarbejder i Dimon International Services og deltog ikke i bestyrelsen i nogen af selskaberne i Dimon-koncernen.

— S. har aldrig udøvet aktiviteter i forbindelse med sagsøgerens indkøbspolitik for råtobak og har aldrig været ansat af Dimon eller været medlem af selskabets bestyrelse.

88 For det andet har sagsøgeren anført, at det klart fremgår af den af Kommissionen påberåbte retspraksis i 371.-374. betragtning til den anfægtede beslutning, og navnlig af præmis 28 og 29 i dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, at den omstændighed, at et moderselskab ejer hele aktiekapitalen i dets datterselskab, ikke i sig selv er tilstrækkeligt for at formode, at det udøver en bestemmende indflydelse på dets datterselskab. For at kunne tilregne moderselskabet dets datterselskabs ulovlige adfærd kræves der yderligere elementer end kapitalandelen, og i særdeleshed når de berørte selskaber, som i det foreliggende tilfælde, har udtalt sig imod anvendelsen af denne formodning under den administrative procedure.

89 Sagsøgeren har gjort gældende, at sådanne elementer mangler i det foreliggende tilfælde. Sagsøgeren har navnlig understreget den kendsgerning, at Dimon ikke udøvede kontrol med sagsøgerens indkøbspolitik for råtobak, og at det ikke var påvist, at Dimon deltog direkte i overtrædelsen eller gav sagsøgeren instruktioner om at begå en sådan. Sagsøgeren udtaler, at den omstændighed, at et moderselskab har modtaget enkeltstående og upræcise oplysninger om visse former for konkurrencebegrænsende praksis, der var begået af dets datterselskab, aldrig »i sig selv og isoleret set« er blevet betragtet som tilstrækkeligt til at holde moderselskabet ansvarlig for dets datterselskabs ulovlige adfærd. Ifølge retspraksis er det en betingelse, at moderselskabet har været holdt konstant orienteret om kartellets aktiviteter, og at det derfor på detaljeret vis har kunnet få kendskab til den af dets datterselskabs begåede konkurrencebegrænsende praksis. Imidlertid har sagsøgeren aldrig givet Dimon oplysninger om dets indkøbspolitik og endnu mindre om de anfægtede former for praksis.

90 Kommissionen har konkluderet, at det første anbringendes første led må forkastes som ugrundet.

91 For det første har Kommissionen gjort en række betragtninger gældende i forbindelse med begrebet virksomhed inden for konkurrenceretten og betingelserne for, at et moderselskab kan holdes ansvarligt for dets datterselskabs ulovlige adfærd. Hvad angår sidstnævnte punkt har Kommissionen under henvisning til dommen i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, anført, at ikke alene skal moderselskabet være i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på dets datterselskabs adfærd, men det skal også have gjort reel brug af denne indflydelse.

92 Hvad navnlig angår den anden af de betingelser, der er omhandlet i præmis 91 ovenfor, har Kommissionen bestridt, at den kræver, at moderselskabet har givet instruktioner til sit datterselskab om at overtræde artikel 81 EF. Kommissionen hævder, at det er fast retspraksis, når denne betingelse skal defineres, at henvise til datterselskabets manglende beslutningsfrihed i forhold til dets generelle adfærd på markedet, og dette uden at fastslå nogen særlig forbindelse med den omhandlede overtrædelse.

93 Kommissionen har gjort gældende, at blandt de beviser, der kan fastslå den faktiske udøvelse af kontrol over datterselskabets politik, indgår den omstændighed, at moderselskabet er repræsenteret i dette datterselskabs bestyrelse. Kommissionen har tilføjet, at et datterselskab er tilbøjeligt til at være mindre selvstændigt, når det er aktivt på det samme eller et dertil snævert knyttet marked som sit moderselskab. Ud over disse generelle elementer er der visse specifikke elementer, der kan bidrage til godtgørelse af, at moderselskabet deltager i datterselskabets handelspolitik, eller at det har etableret visse mekanismer til overvågning af dets aktiviteter.

94 Kommissionen har tilføjet, at retspraksis har anerkendt, at såfremt et moderselskab ejer 100 % af et datterselskabs kapital, formodes moderselskabet at have udøvet sin mulighed for at udøve indflydelse på datterselskabets adfærd. Moderselskabet kan afkræfte denne formodning ved at fremføre beviser til godtgørelse af, at det nævnte datterselskab har en faktisk selvstændig adfærd på markedet.

95 For det andet har Kommissionen anført begrundelserne for, at den i den anfægtede beslutning har konkluderet, at Dimon skulle holdes ansvarlig for den af sagsøgeren begåede overtrædelse.

96 Kommissionen har for det første anført, at Dimon siden andet halvår af 1997 har ejet hele kapitalen i sagsøgerens selskab ved mellemkomst af Intabex, således at det kunne formodes, at Dimon udøvede en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd.

97 For det andet har Kommissionen gjort gældende, at denne formodning bekræftes af andre elementer i sagsakterne. I den forbindelse har Kommissionen for det første anført, at køb og salg af tobak udgør hovedparten af Dimon-koncernens aktiviteter, at Dimon siden 1999 har købt en stor del af sagsøgerens forarbejdede tobak, og at Dimon har indgået adskillige kontrakter med Cetarsa og Deltafina vedrørende henholdsvis underleverancer og salg af sagsøgerens tobak. Endvidere har Kommissionen anført, at sagsøgeren udarbejdede »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, som i detaljer beskrev virksomhedens aktiviteter og navnlig de aftaler, der var indgået mellem forarbejdningsvirksomhederne, samt de kollektive forhandlinger med producenterne. Kommissionen har anført, at T. som medlem af sagsøgerens bestyrelse og bestyrelsen af andre selskaber i Dimon-koncernen og dermed en formidler, som indgik aftaler på vegne af Dimon, modtog kopier af disse rapporter. Endelig har Kommissionen henvist til de skrivelser, der er nævnt i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, idet den bl.a. anfører, at nogle af dem vedrørte den omhandlede konkurrencebegrænsende praksis og var stilet til T. eller S., som handlede på vegne af Dimon, mens andre vedrørte de af Dimon med Cetarsa og Deltafina indgåede kontrakter om forarbejdning eller salg af tobak.

98 For det tredje har Kommissionen gjort gældende, at hverken sagsøgeren eller Dimon i deres svar på klagepunktsmeddelelsen har kunnet afkræfte den formodning, der er omhandlet i præmis 94 ovenfor. Kommissionen er af den opfattelse, at den omstændighed, at sagsøgeren har en egen lokal ledelse, ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at fastslå, at sagsøgeren optrådte selvstændigt, og fremhæver, at bestyrerkontrakten

foreskriver, at B. er underlagt »systemer« og »procedurer«, som er pålagt af sagsøgerens bestyrelse.

b) Rettens bemærkninger

99 Det bemærkes, at konkurrenceretten vedrører virksomheders aktiviteter (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 59), og at begrebet virksomhed omfatter enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 112).

100 Retspraksis har ligeledes præciseret, at begrebet virksomhed i denne kontekst skal forstås som en økonomisk enhed, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (Domstolens dom af 14.12.2006, sag C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Sml. I, s. 11987, præmis 40, og Rettens dom af 15.9.2005, sag T-325/01, DaimlerChrysler mod Kommissionen, Sml. II, s. 3319, præmis 85).

101 Når en sådan økonomisk enhed overtræder konkurrencereglerne, påhviler det den ifølge princippet om personligt ansvar at stå til regnskab for overtrædelsen (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 145, af 16.11.2000, sag C-279/98 P, Cascades mod Kommissionen, Sml. I, s. 9693, præmis 78, og af 11.12.2007, sag C-280/06, ETI m.fl., Sml. I, s. 10893, præmis 39).

102 Hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder en juridisk person, som ikke er ophavsmand til overtrædelsen, alligevel kan sanktioneres, følger det af fast retspraksis, at et datterselskabs adfærd kan tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet (Domstolens dom i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 132 og 133, samt dom af 14.7.1972, sag 52/69, Geigy mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 225, org.ref.: Rec. s. 787, præmis 44, og af 21.2.1973, sag 6/72, Europemballage og Continental Can mod Kommissionen, Sml. s. 215, præmis 15), navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder (jf. analogt dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 117, og i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 49).

103 Moderselskabet og datterselskabet er i en sådan situation en del af samme økonomiske enhed og udgør derfor én virksomhed i overensstemmelse med den retspraksis, som er nævnt i præmis 99 og 100 ovenfor. Det er derfor ikke den omstændighed, at der i forholdet mellem moderselskabet og datterselskabet er tale om tilskyndelse til overtrædelsen, og endnu mindre førstnævntes inddragelse i den nævnte overtrædelse, men den omstændighed, at de udgør en enkelt virksomhed i artikel 81 EF's forstand, som giver Kommissionen mulighed for at rette beslutningen, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet (Rettens dom af 12.12.2007, sag T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5049, præmis 58).

104 Det fremgår endvidere af retspraksis, at Kommissionen ikke bør begrænse sig til at fastslå, at moderselskabet er i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd, men ligeledes bør undersøge, om denne indflydelse faktisk er blevet udøvet (jf. i denne retning dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 137, og i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 50).

105 I det konkrete tilfælde, hvor moderselskabet ejer 100 % af kapitalen i det datterselskab, som har overtrådt konkurrencereglerne, kan det pågældende moderselskab dels udøve en bestemmende indflydelse på dette datterselskabs adfærd (jf. i denne

retning dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 136 og 137), dels foreligger der en simpel formodning om, at det pågældende moderselskab faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. i denne retning dommen i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 50, og PVC II-dommen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 961 og 984).

106 Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet, for at formode, at moderselskabet udøver en bestemmende indflydelse på dette datterselskabs handelspolitik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for betalingen af den bøde, som er pålagt datterselskabet, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med henblik på at godtgøre, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet (jf. i denne retning dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 29).

107 Selv om det er korrekt, at Domstolen i præmis 28 og 29 i dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, ud over ejerskab af 100 % af datterselskabets kapital, har henvist til andre omstændigheder, såsom den omstændighed, at moderselskabet ikke har bestridt at have udøvet en indflydelse på datterselskabets handelspolitik, og den omstændighed, at de to selskaber har været repræsenteret af de samme personer under den administrative procedure, forholder det sig ikke desto mindre således, at Domstolen kun har henvist til sådanne omstændigheder for at redegøre for de forskellige forhold, som Retten havde støttet sine overvejelser på, og ikke for at betinge iværksættelsen af den formodning, der er nævnt ovenfor i præmis 105, af fremlæggelsen af yderligere indicier vedrørende moderselskabets faktiske udøvelse af indflydelse (Rettens dom af 8.10.2008, sag T-69/04, Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommissionen, Sml. II, s. 2567, præmis 57).

108 Det skal endelig præciseres, at formodningen, der støttes på ejerskabet af hele kapitalen, kan anvendes ikke alene i den situation, hvor der foreligger en direkte forbindelse mellem moderselskabet og dets datterselskab, men ligeledes i den situation, som foreligger her, hvor denne forbindelse er indirekte gennem et andet datterselskab, der er placeret imellem dem.

109 I øvrigt bemærkes, at ifølge artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 kan Kommissionen ved beslutning pålægge virksomheder, som har begået en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, bøder, som ikke må overstige 10 % af omsætningen i det foregående regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen. Samme bestemmelse var fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17.

110 Den omsætning, der er nævnt i disse bestemmelser, henviser ifølge fast retspraksis vedrørende artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 til den berørte virksomheds samlede omsætning (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 119, samt Rettens dom af 29.4.2004, forenede sager T-236/01, T-239/01, T-244/01 - T-246/01, T-251/01 og T-252/01, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1181, præmis 367, og af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 533), dvs. den virksomhed, som er blevet tilregnet overtrædelsen, og som derfor er blevet fundet ansvarlig (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-31/99, ABB Asea Brown Boveri mod Kommissionen, Sml. II, s. 1881, præmis 181, og af 4.7.2006, sag T-304/02, Hoek Loos mod Kommissionen, Sml. II, s. 1887, præmis 116).

111 Hvad angår begrebet det »foregående regnskabsår«, der fremgår af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, skal det forstås som det sidste regnskabsår før vedtagelsen af Kommissionens beslutning, undtagen i særlige situationer, hvor omsætningen i dette sidste regnskabsår ikke giver nogen anvendelig indikation af den pågældende virksomheds reelle økonomiske situation og det passende niveau for den bøde, der bør pålægges denne virksomhed (jf. i denne retning Domstolens dom af 7.6.2007, sag C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals mod Kommissionen, Sml. I, s. 4405, præmis 25, 29 og 30), hvilket ikke er tilfældet i det foreliggende tilfælde.

112 Det følger heraf, at spørgsmålet inden for dette led drejer sig om, hvorvidt Kommissionen med rette kunne antage, at den omhandlede virksomhed i det foreliggende tilfælde bestod af sagsøgeren og det selskab, som stod i spidsen for den koncern,

som virksomheden tilhører, nemlig Dimon. Såfremt dette spørgsmål kan besvares bekræftende, må det, henset til de i præmis 109-111 ovenfor anførte principper, konkluderes, at Kommissionen med rette i 442. og 446. betragtning til den anfægtede beslutning tog højde for Dimons konsoliderede omsætning i 2003 ved anvendelsen af ovennævnte loft på 10 % af omsætningen.

113 Ved en gennemgang af nævnte spørgsmål skal det for det første fastlægges, hvilke kriterier Kommissionen har anvendt i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse samt disses overensstemmelse med de principper, der er fastlagt i retspraksis på området, og dernæst skal det undersøges, om Kommissionen har anvendt disse kriterier korrekt med henblik på at konkludere, at der foreligger en enkelt økonomisk enhed mellem sagsøgeren og Dimon.

Kriterier, der er anvendt af Kommissionen i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse

114 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at Kommissionen for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse og derefter lade moderselskabet indgå blandt adressaterne for beslutningen sammen med datterselskabet og erklære det solidarisk ansvarligt for betalingen af den bøde, der er pålagt datterselskabet, har fulgt følgende argumentation.

115 Kommissionen har taget udgangspunkt i forudsætningen om, at en sådan tilregnelse kan finde sted, når moderselskabet og datterselskabet indgår som en del af samme økonomiske enhed og derfor udgør én virksomhed i henhold til artikel 81 EF (jf. 374. betragtning til den anfægtede beslutning).

116 Det centrale forhold, som Kommissionen har støttet sig på for at fastslå, at moderselskabet og datterselskabet befinder sig i en sådan situation, er sidstnævntes manglende selvstændighed i forhold til dets adfærd på markedet (jf. 371. betragtning til den anfægtede beslutning), idet denne manglende selvstændighed er den naturlige følge af moderselskabets udøvelse af en »bestemmende indflydelse« på datterselskabets adfærd (jf. 18., 372., 373., 378., 380., 381., 383., 391., 392., 397., 399., 400., 422. og 441. betragtning til den anfægtede beslutning).

117 I den henseende har Kommissionen fundet, at den ikke kunne nøjes med at konstatere, at moderselskabet havde mulighed for at udøve en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd, men at det påhvilede den at godtgøre, at denne indflydelse faktisk var blevet udøvet (jf. bl.a. 18., 376., 384., 391., 392., 397., 399. og 400. betragtning til den anfægtede beslutning).

118 Det fremgår således bl.a. af 384. betragtning til den anfægtede beslutning, at når Kommissionen har fundet, at der ikke var grundlag for at tilregne Sepi ansvaret for den overtrædelse, der var begået af Cetarsa, af hvis aktiekapital Sepi dog ejede næsten 80 %, er dette begrundet i, at der ikke af Kommissionens sagsakter fremgår nogen omstændigheder, hvorefter det kunne fastslås, at Cetarsa ikke selvstændigt bestemte sin adfærd på markedet.

119 På samme måde fremgår det af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har gjort hverken Universal eller dets 100 % ejede datterselskab, Universal Leaf, ansvarligt for den af sidstnævntes 90 % ejede datterselskabs, Taes' begåede ulovlige adfærd, er, at den ikke var i besiddelse af tilstrækkelige beviser for, at de faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævnte.

120 Det er de samme principper, Kommissionen har anvendt i forhold til moderselskaberne og WWTE vedrørende perioden før maj 1998. Kommissionen har således indledningsvis bestræbt sig på at godtgøre, at disse moderselskaber udøvede en kontrol

over WWTE i fællesskab med sidstnævntes direktør og to af dennes familiemedlemmer, idet Kommissionen derved lod forstå, at de var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på WWTE's adfærd (jf. 388.-391. betragtning til den anfægtede beslutning). Idet Kommissionen har baseret sig på en række elementer, som er anført i 391. betragtning til den anfægtede beslutning, har den derefter forsøgt at bevise, at nævnte moderselskaber faktisk udøvede en sådan indflydelse på WWTE's adfærd (jf. 391., 392. og 400. betragtning til den anfægtede beslutning).

121 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at i det konkrete tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele kapitalen i datterselskabet, kan det ifølge retspraksis formodes, at moderselskabet faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. 372. betragtning til den anfægtede beslutning).

122 Kommissionen har imidlertid i det foreliggende tilfælde for at tilregne moderselskaberne, der befandt sig i en sådan situation, ansvaret for den overtrædelse, der er begået af deres datterselskab, valgt ikke at stille sig tilfreds med at henholde sig til en sådan formodning, men har også villet basere sine konklusioner på omstændigheder, der kan føre til fastlæggelse af, at moderselskaberne faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på deres datterselskab, og følgelig underbygge denne formodning (jf. bl.a. 372., 375., 376. og 378. betragtning til den anfægtede beslutning).

123 Det fremgår således udtrykkeligt af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at når Kommissionen ikke har gjort Deltafinas øverste og mellemliggende moderselskaber, dvs. Universal og Universal Leaf, ansvarlige for deres datterselskabs ulovlige adfærd til trods for den omstændighed, at de kontrollerede Deltafina 100 %, er det fordi Kommissionen ikke var i besiddelse af tilstrækkelige beviser for, at de faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på det nævnte datterselskab. Den af sagsøgerne anførte 376. betragtning til den anfægtede beslutning skal ligeledes forstås på denne måde, selv om den ganske vist er udformet lidt uklart. Navnlig bemærkes, at skønt det er korrekt, som Kommissionen udtaler i denne betragtning, at Kommissionens sagsakter ikke indeholder »nogen indikation af, at Universal […] og Universal Leaf faktisk har deltaget i de forhold, der er undersøgt i den [anfægtede beslutning]«, kan denne

udtalelse dog ikke, hvis den læses i sammenhæng med 18. betragtning til beslutningen og placeres i beslutningens kontekst, fortolkes således, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har tilregnet de to moderselskaber — eller noget andet moderselskab — noget ansvar, er disses manglende involvering i overtrædelsen.

124 Endvidere fremgår det lige så klart af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har gjort Intabex ansvarlig for sagsøgerens ulovlige adfærd, uanset at det kontrollerede sagsøgeren 100 %, er manglende tilstrækkelige beviser hvad angår førstnævntes faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse på sidstnævnte, idet dets deltagelse i datterselskabet udelukkende var af finansiel karakter (jf. endvidere 376. betragtning til den anfægtede beslutning).

125 Omvendt er det netop den omstændighed, at der angiveligt forelå sådanne beviser vedrørende perioden efter maj 1998 i forhold til moderselskaberne for WWTE, der i tillæg til førstnævntes ejerskab af hele — eller i nogle få måneder næsten hele — kapitalen i sidstnævnte har foranlediget Kommissionen til at gøre disse moderselskaber ansvarlige for overtrædelsen (jf. bl.a. 375., 393., 396. og 398. betragtning til den anfægtede beslutning).

126 Det er samme metode, Kommissionen har villet anvende i tilfældet med Dimon. Kommissionen har således ikke stillet sig tilfreds med at støtte sig på den formodning, der kan udledes af den omstændighed, at Dimon ejede hele sagsøgerens kapital, for at gøre førstnævnte ansvarlig for sagsøgerens ulovlige adfærd fra andet halvår 1997 (jf. 375., 377. og 378. betragtning til den anfægtede beslutning), men har også taget hensyn til visse yderligere omstændigheder, der godtgjorde, at Dimon faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgerens adfærd (jf. 375. og 378.-380. betragtning til den anfægtede beslutning).

127 Dette kan bl.a. udledes af andet punktum i 378. betragtning til den anfægtede beslutning, selv om det deri er angivet, at nævnte yderligere omstændigheder bekræfter, at Dimon var »i stand til« at udøve en sådan indflydelse (jf. præmis 33 ovenfor). Det er korrekt, således som Kommissionen selv har medgivet i sit svar på Rettens skriftlige spørgsmål, at denne sætning kunne have været »formuleret klarere«. Dog kan denne sætning, hvis den læses i sammenhæng med 372. og 377. betragtning til den anfægtede beslutning samt med første punktum i 378. betragtning til denne beslutning, kun forstås som anført i præmis 126 ovenfor.

128 Endelig har Kommissionen undersøgt, om de argumenter, der er fremført af de berørte datterselskaber (og/eller af deres moderselskaber) i deres svar på klagepunktsmeddelelsen med det formål at fastslå, at de optrådte selvstændigt på markedet, kunne tages til følge (jf. bl.a. 381. og 399. betragtning til den anfægtede beslutning). Hvad angår de af Dimon fremførte argumenter har Kommissionen således forkastet disse som ikke overbevisende ved navnlig at fremhæve, at »forekomsten af en lokal ledelse i dets spanske datterselskab ikke [udelukkede] muligheden for, at Dimon kunne udøve en bestemmende indflydelse på samme datterselskab« (381. betragtning til den anfægtede beslutning).

129 Det skal præciseres, at Kommissionen har anvendt den metode, der er anført i præmis 115-117, 121 og 122 ovenfor, ikke alene i forhold til de øverste moderselskaber, men også i forhold til de mellemliggende moderselskaber, hvilket ses i tilfældene med de mellemliggende selskaber Universal Leaf, Intabex, SCTC og TCLT.

130 Det skal tilføjes, at denne metode — med forbehold af spørgsmålet om, hvorvidt den er blevet anvendt korrekt i forhold til sagsøgeren, hvilket vil blive undersøgt nedenfor — er fuldstændig i overensstemmelse med de principper, der er fastlagt i retspraksis på området, og som er omtalt i præmis 99-108 ovenfor.

131 Kommissionen har ganske vist hvad angår det særlige tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele kapitalen i det datterselskab, der har overtrådt konkurrencereglerne, ikke støttet sig udelukkende på den formodning, der er fastsat i retspraksis (jf. præmis 105 og 106 ovenfor), med henblik på at godtgøre, at moderselskabet faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på datterselskabets handelspolitik, men har ligeledes taget hensyn til andre omstændigheder for at bekræfte en sådan udøvelse. Under den mundtlige høring oplyste Kommissionen i denne forbindelse, at henset til gældende retspraksis på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning havde den valgt at udvise forsigtighed.

132 Kommissionen har imidlertid på denne måde med fuld respekt for det grundlæggende begreb om økonomisk enhed, der danner grundlaget for al retspraksis vedrørende spørgsmålet om at henføre ansvaret for overtrædelser til juridiske personer, der udgør en og samme virksomhed, alene skærpet kravene til det bevis, der var nødvendigt for, at den kunne anse det for fastslået, at betingelsen vedrørende den faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse var opfyldt.

133 Det er vigtigt at præcisere, at når Kommissionen i en sag vedrørende en overtrædelse, der implicerer flere forskellige virksomheder, inden for de rammer, der er fastsat af retspraksis, vedtager en bestemt metode for at afgøre, om der er grundlag for at gøre både de datterselskaber, der faktisk har begået overtrædelsen, og deres moderselskaber ansvarlige, bør Kommissionen bortset fra særlige omstændigheder med henblik herpå basere sig på de samme kriterier i forhold til alle virksomhederne. Kommissionen er nemlig forpligtet til at overholde ligebehandlingsprincippet, der ifølge fast retspraksis kræver, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, og forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, Sermide, Sml. s. 4209, præmis 28, og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-311/94, BPB de Eendracht mod Kommissionen, Sml. II, s. 1129, præmis 309). Det må konstateres, at Kommissionen i øvrigt deler dette synspunkt, når den i 384. betragtning til den anfægtede beslutning oplyser, at »selv om de nærmere omstændigheder, der kan medføre, at et moderselskab [af Kommissionen] anses for ansvarligt for datterselskabets adfærd, kan variere fra en sag til en anden, vil der imidlertid ikke være tale om en tilsidesættelse af princippet om

forbud mod forskelsbehandling, så længe principperne vedrørende ansvar anvendes på sammenhængende vis«.

Forekomsten af en enkelt økonomisk enhed mellem sagsøgeren og Dimon

134 Det skal undersøges, om Kommissionen har anvendt de kriterier, der er omtalt i præmis 115-117, 121 og 122 ovenfor, korrekt, når Kommissionen har konkluderet, at sagsøgeren og Dimon fra og med andet halvår 1997 udgjorde én enkelt økonomisk enhed, og følgelig har gjort sidstnævnte solidarisk ansvarlig for overtrædelsen og for betalingen af bøden samt har ladet denne virksomhed figurere blandt adressaterne for den anfægtede beslutning.

135 Det er ubestridt, at Dimon i perioden fra den 18. november 1997 til tidspunktet for den anfægtede beslutnings vedtagelse ved mellemkomst af Intabex ejede hele kapitalen i sagsøgerens selskab. Det kan derfor ikke anfægtes, at Dimon i hele denne periode var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. præmis 105 ovenfor).

136 Det skal derfor undersøges for så vidt angår selv samme periode, om betingelsen vedrørende Dimons faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse ligeledes var opfyldt, således som Kommissionen har hævdet.

137 I den henseende skal det bemærkes, at hvad angår de af deres moderselskaber 100 % ejede datterselskaber har Kommissionen i den anfægtede beslutning valgt ikke at begrænse sig til at støtte sig på den formodning, der er omhandlet i præmis 105, 106 og 121 ovenfor, med henblik på at tilregne moderselskaberne ansvaret for den overtrædelse, der var begået af nævnte datterselskaber, men har også ønsket at tage hensyn til yderligere omstændigheder, der godtgør, at der faktisk blev udøvet en bestemmende indflydelse (jf. præmis 122-127 ovenfor).

138 Det skal derfor undersøges, om de omstændigheder, som Kommissionen har lagt til grund i den anfægtede beslutning, i tillæg til Dimons ejerskab af sagsøgerens samlede kapital, i tilstrækkelig grad godtgør, at førstnævnte faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævntes adfærd i den omhandlede periode. Disse omstændigheder er beskrevet i 379. betragtning til den anfægtede beslutning og i fodnote 303-305 i denne beslutning. Det drejer sig i det væsentlige om forskellige rapporter og skrivelser, der hidrører fra sagsøgeren, og som efter Kommissionens opfattelse er stilet til Dimon.

139 I bekræftende fald skal det undersøges, om sagsøgerens påstande, således som de er gengivet i præmis 84 ovenfor, gør det muligt at afkræfte denne konklusion.

— »Aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«

140 Kommissionen har påberåbt sig en række »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, der er udarbejdet af sagsøgeren, idet den bl.a. har anført, at de ofte drejede sig om de omhandlede ulovlige former for praksis. Der er 14 rapporter, som dækker perioden fra december 1998 til maj 2001, og som er opregnet i fodnote 303 i den anfægtede beslutning.

141 For det første skal det fremhæves, at nævnte rapporter indeholder detaljerede oplysninger, ikke kun om forskellige aspekter af sagsøgerens kommercielle aktiviteter, såsom afviklingen af købskampagner for råtobak (indkøbte mængder, købspriser osv.), mængderne af forarbejdet råtobak og de med Cetarsa indgåede kontrakter om tærskning af en del af denne virksomheds tobak, om udviklingen i reguleringen af tobakssektoren og om møderne afholdt hos Anetab samt med landbrugsforeningerne og producentsammenslutningerne, men også — som det er anført i 379. betragtning til den anfægtede beslutning — om de omhandlede ulovlige former for praksis.

142 Endvidere skal det fastslås, at det fremgår af sagsakterne, at de omhandlede rapporter var udarbejdet af B., og ifølge sagsøgerens eget udsagn var de stilet til medlemmerne af sagsøgerens bestyrelse.

143 Hvad angår det sidste punkt skal det bemærkes, at samme dag som Dimon, der handlede via sit 100 % ejede datterselskab, Intabex, hvis interesse i den sagsøgende virksomhed var af ren økonomisk karakter, erhvervede samtlige aktier i den sagsøgende virksomhed, udskiftede Dimon tre af de fire bestyrelsesmedlemmer ved bl.a. at udpege to personer (G. og T.), som allerede udøvede funktioner i andre selskaber i Dimon-koncernen, til bestyrelsen. På det tidspunkt var G. ligeledes administrerende direktør for Compañia de Filipinas, SA, et datterselskab til Intabex, der havde sit forretningssæde i Spanien og var aktiv i produktionen af sort tobak, og T. var ligeledes ansat i Dimon International Services og bestyrelsesmedlem i dette selskab (indtil august 1998).

144 I den sammenhæng skal navnlig fremhæves betydningen af de funktioner, der blev varetaget af T. i Dimon-koncernen. Ud over at have været bestyrelsesmedlem i den sagsøgende virksomhed i hele overtrædelsesperioden og bestyrelsesmedlem hos Dimon International Services indtil august 1998 sad T. i bestyrelsen for to andre selskaber i Dimon-koncernen, nemlig Intabex Holding Worldwide, SA (fra 1998 til 1999), og LRH Travel Ltd (indtil november 2000). T. var endvidere, således som sagsøgeren har oplyst i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, pålagt at »sikre den effektive

integrering af Intabex-koncernen i Dimon-koncernen«. Hertil kommer, således som det nærmere vil blive forklaret i detaljer i præmis 160 nedenfor, at det fremgår af flere skrivelser, som optræder i sagsakterne, at sagsøgeren konsulterede T. i anledning af spørgsmål vedrørende virksomhedens handelsaktiviteter eller anmodede om T.'s accept forud for vedtagelsen af en række vigtige beslutninger. Henset til disse forhold kunne Kommissionen med god grund konkludere, at T. handlede på vegne af det selskab, som stod i spidsen for Dimon-koncernen, nemlig Dimon, og fungerede som mellemled mellem Dimon og sagsøgeren. Den kendsgerning, at T. havde en uoverensstemmelse med Dimon, som førte til, at sidstnævnte i august 1998 gjorde en ende på T.'s virke som bestyrelsesmedlem i Dimon International Services, ændrer ikke ved denne konklusion. Efter dette tidspunkt fortsatte T. ikke kun med at være ansat i dette selskab, men også med at være bestyrelsesmedlem hos den sagsøgende virksomhed, hos Intabex Holding Worldwide og hos LRH Travel.

145 De elementer, der er anført i præmis 142 til 144 ovenfor, påviser, at Dimon ved mellemkomst af de medlemmer, som det havde udpeget til bestyrelsen i den sagsøgende virksomhed, og navnlig T., agtede at føre tilsyn med sagsøgerens aktiviteter og at sørge for, at disse udviklede sig i overensstemmelse med Dimon-koncernens handelspolitik. Selv om de omhandlede »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken« formelt set blev sendt til nævnte bestyrelsesmedlemmer og ikke direkte til Dimon selv, kunne Kommissionen derfor med god grund i 380. betragtning til den anfægtede beslutning konkludere, at dette selskab var informeret om indholdet af disse rapporter og navnlig om de omhandlede ulovlige former for praksis. Denne konstatering bekræftes af den omstændighed, som er anført i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, at nævnte rapporter konsekvent blev oversat fra spansk til engelsk, som er Dimons arbejdssprog.

146 Endelig skal det bemærkes, at det er ubestridt, at Dimon, som uomtvisteligt var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på sagsøgerens adfærd (jf. præmis 105 og 135 ovenfor), aldrig hverken havde gjort indsigelse mod de ulovlige former for praksis, som det således havde kendskab til, eller havde taget noget skridt over for

sit datterselskab med henblik på at forhindre, at dette fortsatte med at deltage i overtrædelsen, og dette til trods for den risiko for at blive udsat for retsforfølgning eller krav om erstatning fra tredjemand, som datterselskabet udsatte sig for ved en sådan adfærd (jf. ligeledes 382. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen kunne derfor med rette udlede, at Dimon stiltiende godkendte den nævnte deltagelse og konkludere, at en sådan handlemåde udgjorde et yderligere indicium for udøvelse af en bestemmende indflydelse på sit datterselskabs adfærd.

— Korrespondancen imellem sagsøgeren og Dimon

147 Kommissionen har ligeledes baseret sig på en række skrivelser, som blev udvekslet mellem sagsøgeren og Dimon, og har anført, at en række af disse drejede sig om de omhandlede ulovlige former for praksis, mens andre drejede sig om de kontrakter om forarbejdning af tobak eller salg af forarbejdet tobak, som Dimon havde indgået med Cetarsa og Deltafina, samt at yderligere andre skrivelser på mere generel vis drejede sig om de gældende vilkår for køb af råtobak og den gældende lovgivning i Spanien.

148 Hvad angår skrivelserne i den førstnævnte kategori nævnt i præmis 147 ovenfor henviser Kommissionen i 379. betragtning til den anfægtede beslutning til 168. og 179. betragtning og til fodnoterne 217 og 229 i denne beslutning som et eksempel herpå.

149 I den forbindelse må det for det første konstateres, at disse skrivelser faktisk henviser til de omhandlede former for ulovlig praksis.

150 I modsætning til det af sagsøgeren påståede havde den telefax af 14. december 1998 fra B. til D. (i Dimon International, et datterselskab i Dimon-koncernen, som er etableret i USA), der er nævnt i 168. betragtning til den anfægtede beslutning, ikke udelukkende den kontrakt om salg af forarbejdet tobak, som sagsøgeren havde indgået med Deltafina, til genstand, men vedrørte ligeledes de nævnte former for praksis. Dette fremgår klart af tredje afsnit i denne telefax, hvor B. anfører følgende:

»Så snart jeg har modtaget priserne fra de fire selskaber, skal jeg informere Dem herom. Dog kan jeg allerede fortælle Dem, at de problemer, som forekom så alvorlige, da De aflagde besøg hos os i Spanien, er løst, eftersom alle selskaberne har bestemt sig for den aftalte pris på 87 [spanske pesetas (ESP)] (på nær 2 eller 3 ESP) [pr. kg], idet disse priser er de officielle priser, også selv om vi antager, at Cetarsa har foretaget andre betalinger til producenter som os.«

151 179. betragtning til den anfægtede beslutning henviser til B.'s rapport med datoen 5. maj 1998, som var bestemt for T., og som B havde sendt en kopi af pr. telefax dagen forinden til to andre bestyrelsesmedlemmer i den sagsøgende virksomhed. Det må konstateres, at i denne rapport, som beskriver udviklingen af købskampagnen for tobak i 1998, er det bl.a. anført, »at [sagsøgeren] har bidraget betydeligt til, at virksomhederne har opnået en række aftaler med henblik på at undgå det [forudgående] års priskrig«, at »priserne er blevet forhandlet med foreningerne og [sammenslutningerne af tobaksproducenter]«, at, »for første gang […] [var] krigen mellem virksomhederne [blevet undgået], og hver enkelt virksomhed kunne købe de mængder, som den ønskede«, og at »forhandlingerne med [disse sammenslutninger] havde været vanskelige, men alle virksomhederne havde fastholdt deres synspunkter i en seriøs samarbejdsånd«. Det er ligeledes anført i nævnte rapport, at sagsøgeren og WWTE forpligtede sig til at købe de samme mængder tobak som det forudgående år, og at forarbejdningsvirksomhederne blev enige om til producentsammenslutningerne at betale et forskud på 35 ESP pr. kg for sorten Virginia og 45 ESP pr. kg for sorterne Burley. Endelig er der lagt vægt på »muligheden for andre aftaler for fremtiden mellem

forarbejdningsvirksomhederne«. Disse forhold taget i betragtning er det ubestridt, at rapporten af 5. maj 1998 henviste til de omhandlede former for ulovlig praksis.

152 Det samme gælder vedrørende B.'s e-mail af 30. oktober 2000 til S., som fodnote 217 i den anfægtede beslutning henviser til. I denne e-mail indleder B. med at bemærke, at under et møde, afholdt hos Anetab, havde forarbejdningsvirksomhederne drøftet en prisforhøjelse, som var blevet krævet af producentsammenslutningerne og -foreningerne, og var enstemmigt blevet enige om ikke at acceptere den. I e-mailen anføres det herefter, at under et møde, som blev afholdt med producentsammenslutningerne og -foreningerne, fastholdt forarbejdningsvirksomhederne deres synspunkt og udmeldte klart til sammenslutningerne og foreningerne, at de afviste kravet om den 20 % forhøjelse, som de havde fremsat.

153 Hvad angår B.'s e-mail af 9. maj 2001 til S, som er nævnt i fodnote 229 i den anfægtede beslutning, er det heri oplyst, at forarbejdningsvirksomhederne mødtes hos Anetab »for at forberede drøftelserne med producenterne om priser«, og der er således klart henvist til den omstændighed, at forarbejdningsvirksomhederne var enige om købspriserne for råtobak.

154 Endvidere som i tilfældet med førnævnte »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken« må det antages, at Kommissionen med rette har konkluderet i 380. betragtning til den anfægtede beslutning, at Dimon var informeret om indholdet af de i præmis 150-153 ovenfor nævnte dokumenter og dermed de omhandlede former for ulovlig praksis, selv om dokumenterne formelt set ikke var stilet til Dimon.

155 Hvad angår den rapport med datoen 5. maj 1998, som B. havde sendt til T. (jf. præmis 151 ovenfor), er det allerede blevet forklaret i præmis 144 ovenfor, at T. handlede på vegne af Dimon og spillede rollen som mellemled mellem denne og sagsøgeren. Vedrørende den telefax af 14. december 1998 (jf. præmis 150 ovenfor), som var blevet sendt til Dimon International, er det tilstrækkeligt at konstatere, at sagsøgeren selv i replikken har oplyst, at sagsøgeren med denne telefax havde til hensigt at videregive

visse oplysninger til »sin nye aktionær«. Denne var imidlertid netop Dimon, og ikke Dimon International.

156 Hvad angår e-mailene af 30. oktober 2000 og af 9. maj 2001 (jf. præmis 152 og 153 ovenfor) var de blevet sendt til S. I modsætning til hvad sagsøgeren har ladet forstå, var S. ikke blot almindelig medarbejder hos Dimon International Services, men bestred en stilling på højeste niveau i Dimon-koncernen, således at Kommissionen var berettiget til, ligesom i tilfældet med T., at anse S. for at handle på vegne af det selskab, som stod i spidsen for denne koncern, i det foreliggende tilfælde Dimon. I sin besvarelse af 18. marts 2002 af Kommissionens anmodning om oplysninger har sagsøgeren anført, at S. udøvede funktioner som »Dimon-koncernens regionale direktør i Europa«. I sit svar på klagepunktsmeddelelsen og i sine skrivelser har sagsøgeren ligeledes præciseret, at S. fra og med 2000 »bestred en stilling som koordinator af transaktioner i Europa«. En række oplysninger, der er indeholdt i e-mail af 9. maj 2001 og i den besvarelse, som S gav heri, bekræfter yderligere betydningen af S.' rolle i Dimon-koncernen. I denne e-mail indvier B. ligeledes S. i et møde, som han havde haft med Deltafinas direktør i tilknytning til det møde, som var blevet afholdt hos Anetab, med henblik på at drøfte to spørgsmål, som B. beskriver som »meget vigtige«, og beder S. om at ringe til ham hurtigst muligt for at nå til enighed på det punkt. Med e-mail af samme dag svarede S. B., at han lige havde talt med Deltafinas direktør, og at de var blevet enige om at mødes meget snart. S. oplyste endvidere over for B, at han var enig med de forslag, som B. havde fremsat i anledning af førnævnte spørgsmål.

157 Endelig kunne Kommissionen med rette udlede af Dimons fuldstændigt manglende reaktion på sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen, idet Dimon var informeret herom, at Dimon stiltiende billigede sit datterselskabs overtrædelse, og Kommissionen kunne konkludere, at dette udgjorde et yderligere indicium for udøvelse af en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. præmis 146 ovenfor).

158 De skrivelser, der er omfattet af den anden af de kategorier, der er nævnt i præmis 147 ovenfor, er konkretiseret i fodnote 304 i den anfægtede beslutning. Det drejer sig i det væsentlige om telefaxer eller e-mails, der er udvekslet imellem på den ene side B. og på den anden side T. eller S. Ud fra de begrundelser, som allerede er anført i præmis 144-156 ovenfor, må T. og S. anses for at handle på vegne af Dimon.

159 En række af disse skrivelser vedrører en kontrakt af september 1998, som blev genforhandlet i 2001, hvorved visse processer i forbindelse med forarbejdningen af sagsøgerens tobak skulle foretages af Cetarsa som underleverandør. Det fremgår klart af nævnte skrivelser, at denne kontrakt var blevet indgået af B., som handlede på vegne af Dimon og for dennes regning, og at Dimon ved mellemkomst af T. og S. effektivt havde udøvet en bestemmende indflydelse på forhandlingerne af nævnte kontrakt.

160 I en telefax af 9. september 1998 til T. anmodede B., efter at have oplyst, at han for nyligt havde haft flere møder med Cetarsa for at forsøge at afklare »Dimons udestående spørgsmål«, således udtrykkeligt om T.'s indforståelse med en række kontraktmæssige betingelser, som er nævnt i et til denne telefax vedhæftet referat af et af disse møder. Det skal understreges, at B. i nævnte referat udtrykkeligt er udpeget som Dimons repræsentant. I samme retning skal det bemærkes, at B. i en telefax af 14. september 1998 informerer T. om, at han »i henhold til [hans] anvisninger« på ny har haft møde med Cetarsa, og at der er blevet tilføjet ændringer til den kontrakt, som skal underskrives med Cetarsa, i anledning af hvilke han anmoder om T.'s indforståelse. I en telefax af 15. september 1998 oplyser B. over for T., at han har underrettet Cetarsa om det ændringsforslag, som T. havde fremsendt den forudgående dag, og at denne forarbejdningsvirksomhed var kommet med et modforslag. B. opfordrer T. til at meddele ham, om dette modforslag kan accepteres. Endelig skal det nævnes, at i den endelige version af den med Cetarsa indgåede kontrakt, som B. sendte til T. med telefax af 18. september 1998, er Dimon udtrykkeligt udpeget som den ene af de to parter i kontrakten og B. som Dimons repræsentant.

161 Ligeledes skal det bemærkes, at B. i en e-mail af 3. april 2001 informerede S. om forløbet af genforhandlingen af den i præmis 160 ovenfor nævnte kontrakt, idet han udtrykte frygt for, at Cetarsa krævede de samme betingelser af Dimon, som denne var blevet enig om med M., Deltafinas direktør, inden for rammerne af en parallelt indgået kontrakt med Deltafina på vegne af Universal, og derfor opfordrede S. til at tage kontakt til M. Det fremgår af en e-mail af næstfølgende dag fra S. til B., at S. faktisk havde forsøgt at komme i forbindelse med M.

162 Endelig skal det bemærkes, at B. i en e-mail af 7. marts 2001 over for S. redegør for et møde, som han »som aftalt i Camberley« (der er forretningssædet for Dimon International Services i Det Forenede Kongerige) havde haft den forudgående dag med en repræsentant fra Cetarsa, i løbet af hvilket de bl.a. drøftede en række aspekter af den kontrakt, der var i færd med at blive genforhandlet med Cetarsa.

163 Andre af de skrivelser, der er omfattet af den anden af de kategorier, der er nævnt i præmis 147 ovenfor, vedrører en kontrakt, hvorved Deltafina køber et stort parti forarbejdet tobak af sagsøgeren. Således anmoder T. i en telefax af 14. september 1998 B. om at give ham nærmere detaljer om en række priser og andre betingelser, som er blevet aftalt inden for rammerne af denne kontrakt. Ved telefax af samme dag gav B. disse nærmere oplysninger til T. Ligeledes svarer B i telefax af 14. december 1998 som nævnt i præmis 150 ovenfor, ud over at henvise til de omhandlede former for ulovlig praksis, på et spørgsmål, som D — der bl.a. var bestyrelsesmedlem hos Dimon — havde stillet ham i forbindelse med opfyldelsen af denne kontrakt. Endelig fastslås det med e-mail af 9. maj 2001, som er nævnt i præmis 153 og 156 ovenfor, ikke blot, at Dimon var orienteret om nævnte former for praksis, men også, at Dimon udøvede indflydelse på de handelsmæssige forbindelser mellem sagsøgeren og Deltafina.

164 Hvad angår sagsøgerens argument om, at de i præmis 158-163 ovenfor gennemgåede skrivelser ikke har nogen forbindelse med indkøbene af råtobak, er dette ikke relevant. Et datterselskabs selvstændighed i forhold til dets moderselskab kan ikke udelukkende vurderes på baggrund af dets aktiviteter på det af overtrædelsen berørte

produktområde. Som allerede anført i præmis 102 ovenfor, skal — for at det kan fastslås, om et datterselskab selvstændigt bestemmer sin adfærd på markedet — de samlede relevante omstændigheder vedrørende de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem datterselskabet og moderselskabet tages i betragtning, hvilke omstændigheder kan variere fra sag til sag og derfor ikke kan gøres til genstand for en udtømmende opregning.

165 Endelig hvad angår den tredje kategori af skrivelser, der er nævnt ovenfor i præmis 147, er disse omtalt nærmere i fodnote 305 i den anfægtede beslutning.

166 Det drejer sig om e-mails, der er sendt fra B. til S., og som, ligesom Kommissionen har anført i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, mere generelt vedrører de gældende vilkår for køb af råtobak og den gældende lovgivning i Spanien. Disse e-mails er relevante, idet de påviser, at Dimon, ved mellemkomst af S., fulgte situationen på det spanske marked på tæt hold.

— De af sagsøgeren påberåbte argumenter for at godtgøre, at sagsøgeren optrådte selvstændigt på markedet

167 For det første skal det bemærkes, at sagsøgeren bygger en stor del af sin argumentation på forudsætningen om, at den bestemmende indflydelse, som et moderselskab må udøve, for at det kan tilregnes ansvar for den af dets datterselskab begåede overtrædelse, skal vedrøre aktiviteter, som er direkte forbundet med nævnte overtrædelse, i det foreliggende tilfælde køb af råtobak. Af de årsager, der er anført i præmis 102 og 164 ovenfor, kan denne forudsætning imidlertid ikke tiltrædes.

168 Sagsøgerens påstand om, at ingen af selskaberne i Dimon-koncernen udøvede kontrol med dets købsaktiviteter på råtobaksområdet, er, bortset fra at den ikke er korrekt — således som det vil fremgå af det følgende — således ikke tilstrækkelig til at fastslå, at sagsøgeren optrådte selvstændigt på markedet i perioden efter, at virksomheden blev overtaget af Dimon. Det samme gælder sagsøgerens påstand om, at virksomheden hverken har rådført sig med Dimon eller noget andet selskab i Dimon-koncernen vedrørende dens indkøbspolitik for råtobak. Disse påstande er så meget desto mindre overbevisende, som Dimon, således som det fremgår af de i præmis 158-163 ovenfor gennemgåede dokumenter, via S. eller T. involverede sig aktivt i andre aspekter af sagsøgerens handelspolitik, nemlig i underleverancerne af en række processer ved forarbejdningen af råtobak og salg af forarbejdet tobak.

169 Sagsøgerens argument om, at Kommissionen ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at Dimon — eller et hvilket som helst andet selskab i Dimon-koncernen — gav virksomheden instruktion om at begå overtrædelsen eller var direkte involveret i denne, må ligeledes forkastes. Som allerede anført i præmis 103 ovenfor, er det ikke den omstændighed, at der i forholdet mellem moderselskabet og datterselskabet er tale om tilskyndelse til overtrædelsen, og endnu mindre førstnævntes inddragelse i den nævnte overtrædelse, men den omstændighed, at de udgør en enkelt virksomhed i artikel 81 EF's forstand, som giver Kommissionen mulighed for at rette den beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet.

170 Hvad endvidere angår argumentet om, at Intabex, da det købte den sagsøgende virksomhed, besluttede at udskifte tre ud af fire bestyrelsesmedlemmer i sidstnævnte virksomhed, medvirker dette snarere, frem for at underkende rigtigheden af Kommissionens synspunkt, til at godtgøre, således som det allerede er blevet anført ovenfor i præmis 145, at Dimon ikke havde til hensigt at indrømme sagsøgeren fuld selvstændighed, men agtede at føre tilsyn med sagsøgerens aktiviteter og at sørge for, at disse udviklede sig i overensstemmelse med Dimon-koncernens handelspolitik. I den forbindelse skal det bemærkes, at dels var Intabex 100 % ejet af Dimon og Intabex' interesse i den sagsøgende virksomhed af ren økonomisk karakter, dels udøvede to

af de nye bestyrelsesmedlemmer i den sagsøgende virksomhed allerede funktioner i andre selskaber i Dimon-koncernen på det tidspunkt, hvor de blev udpeget af Intabex (jf. præmis 143 ovenfor).

171 Hvad angår den omstændighed, at man, da sagsøgeren blev overtaget af Intabex, dels fastholdt B. som bestyrelsesformand, dels lod dennes mangeårige team, der var ansvarlig for ledelsen og for forvaltningen af indkøb, forblive i sin funktion, beviser den ikke i sig selv, at sagsøgeren optrådte selvstændigt på markedet, selv ikke hvad alene angår sagsøgerens aktiviteter med hensyn til køb af råtobak. Således som sagsøgeren har oplyst i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, var denne omstændighed dels et resultat af et valg fra Dimons og ikke fra sagsøgerens side. Dels er det helt normalt, at en international koncern, når den opkøber hele aktiekapitalen i et selskab, der driver virksomhed på et givent nationalt marked, hvor koncernen ikke tidligere har været til stede — som det var tilfældet med Dimon-koncernen — fastholder visse af de tidligere bestyrelsesformænd i dette selskab samt det team, som tidligere var ansvarlig for dets indkøb.

172 Endelig bemærkes for så vidt angår bestyrerkontrakten, at selv om den ganske vist tilfører B. udvidede beføjelser vedrørende forvaltningen af den sagsøgende virksomhed og navnlig af indkøb af råtobak, er det ikke desto mindre en kendsgerning, at det udtrykkeligt af dens artikel 1, stk. 1, følger, at B. skal handle under overholdelse af bl.a. »metoder og procedurer, som er pålagt denne af [sagsøgerens] bestyrelse«. Endvidere forpligter bestyrerkontraktens artikel 1, stk. 2, B. til »jævnligt og i detaljeret grad at informere [denne bestyrelse] om udviklingen i selskabets aktiviteter samt på fastsatte datoer og ifølge et format, som er blevet B. dikteret, [at] forberede og fremlægge de rapporter, som [nævnte] bestyrelse måtte anmode om«. Det er derfor klart, at B. ved udøvelsen af sine funktioner, herunder også funktionerne vedrørende indkøb af råtobak, var underlagt kontrol fra den sagsøgende virksomheds bestyrelse samt underlagt de direktiver, som denne kunne udstede til B. Forespurgt herom af Retten under retsmødet har sagsøgeren i øvrigt udtrykkeligt indrømmet, at virksomhedens bestyrelse, som det var tilfældet for et hvilket som helst andet selskab i Spanien, havde beføjelse til at forkaste, ændre eller annullere dets administrerende direktørs beslutninger. Selv hvis det forudsættes, at den sagsøgende virksomheds bestyrelse i praksis aldrig har

skredet til sådanne tiltag eller udarbejdet »metoder« eller »procedurer« såsom de ovenfor omhandlede, ændrer dette ikke ved den omstændighed, at B., i modsætning til hvad sagsøgeren har ladet forstå, ikke havde fuld handlefrihed hverken vedrørende driften af selskabet eller dettes indkøbspolitik med hensyn til råtobak. Det skal tilføjes, at tildelingen af beføjelser til fordel for B. i bestyrerkontrakten ikke var noget ekstraordinært og ikke på nogen måde skilte den sagsøgende virksomhed ud fra andre selskaber efter spansk ret i modsætning til, hvad sagsøgeren foregiver. Det er således ganske sædvanligt, at et selskabs bestyrelse ikke beskæftiger sig med dets løbende drift.

173 Henset til den i præmis 145 ovenfor foretagne konstatering af, at Dimon via repræsentanter, som den havde udpeget til bestyrelsen i den sagsøgende virksomhed, og især via T., førte tilsyn med sagsøgerens aktiviteter, er de argumenter, der er baseret på bestyrerkontrakten og de beføjelser, der er tildelt B., ikke overbevisende. I samme retning kan det hvad mere generelt angår den omstændighed, at sagsøgeren råder over sin egen lokale ledelse, i lighed med det af Kommissionen anførte konkluderes, at dette ikke i sig selv beviser, at sagsøgeren på selvstændig vis fastlægger sin adfærd på markedet i forhold til sit moderselskab. Skønt sagsøgeren i det foreliggende tilfælde ganske vist befandt sig i en sådan situation, er det ikke desto mindre en kendsgerning, at sagsøgeren handlede under tilsyn af Dimon, og at denne endog spillede en aktiv rolle med hensyn til en række aspekter af sagsøgerens handelspolitik (jf. bl.a. præmis 158-163 ovenfor).

174 Det følger af samtlige de ovenstående betragtninger, at Kommissionen med rette har konkluderet, at sagsøgeren og Dimon udgjorde en enkelt økonomisk enhed fra og med den 18. november 1997, og følgelig har gjort Dimon solidarisk ansvarlig for overtrædelsen og for betalingen af bøden og har ladet Dimon optræde blandt adressaterne for den anfægtede beslutning.

175 Henset til de principper, der er anført i præmis 109-111 ovenfor, må det konkluderes, at det ligeledes er med rette, at Kommissionen for at beregne det loft på 10 %, der er omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, har baseret sig på Dimons samlede omsætning i 2003, som var det år, der gik forud for det år, hvor den anfægtede beslutning blev vedtaget.

176 Det første anbringendes første led kan derfor ikke tiltrædes.

2. *Om tredje led vedrørende tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og vedrørende manglende begrundelse*

a) Parternes argumenter

177 For det første har sagsøgeren gjort gældende, at det i strid med begrundelsesforpligtelsen først er i svarskriftet, at Kommissionen for første gang har anført begrundelserne for, at Dimon skulle holdes solidarisk ansvarlig for den omhandlede ulovlige adfærd. Sagsøgeren har navnlig fremhævet, at Kommissionen hverken i klagepunktsmeddelelsen eller i den anfægtede beslutning i den forbindelse har støttet sig på den omstændighed, at T. var et af virksomhedens bestyrelsesmedlemmer og en »betydningsfuld direktør« i Dimon, at T. forsynede Dimon med kopier af de rapporter, som han modtog fra B., og at T. sikrede, at Dimon faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgeren.

178 For det andet har sagsøgeren anført, at Kommissionen har vurderet dels moderselskaberne Taes' og Cetarsas eventuelle ansvar, dels sagsøgerens moderselskabs ansvar, på grundlag af kriterier, der »radikalt adskiller sig fra hinanden«, og derved har tilsidesat ligebehandlingsprincippet.

179 Kommissionen har gjort gældende, at det første anbringendes tredje led skal afvises med den begrundelse, at de to klagepunkter, som det består af, er nye.

180 Ifølge Kommissionen savner disse to klagepunkter under alle omstændigheder grundlag.

b) Rettens bemærkninger

181 Hvad for det første angår klagepunktet om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet er det tilstrækkeligt at konstatere, at der er tale om et nyt anbringende, der blev fremsat for første gang i replikken, og som ikke er støttet på retlige eller faktiske omstændigheder, der er kommet frem under retsforhandlingerne. Det skal som følge heraf afvises i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 2.

182 Hvad for det andet angår klagepunktet om manglende begrundelse kan det konstateres, at det ligeledes først er blevet fremsat af sagsøgeren i replikken. Imidlertid har denne omstændighed ikke til følge, at Retten ikke kan undersøge klagepunktet i det foreliggende tilfælde. Inden for rammerne af et annullationssøgsmål er anbringendet om manglende eller utilstrækkelig begrundelse for en retsakt et anbringende, der angår grundlæggende retsprincipper, som Unionens retsinstanser kan, ja endog skal tage under påkendelse ex officio, og som derfor kan påberåbes af parterne på et hvilket som helst trin af sagen (jf. i denne retning Rettens dom af 13.12.2001, forenede sager T-45/98 og T-47/98, Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, Sml. II, s. 3757, præmis 125).

183 Det fremgår af fast retspraksis, at den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 253 EF, skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt,

har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Det nærmere indhold af begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet om, hvorvidt en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (jf. Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis, og dommen i sagen Hoek Loos mod Kommissionen, nævnt i præmis 110 ovenfor, præmis 58).

184 Det er ligeledes fast retspraksis, at når en beslutning om anvendelse af artikel 81 EF er rettet til flere adressater og medfører et spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret for overtrædelsen, skal den indeholde en tilstrækkelig begrundelse i forhold til hver af adressaterne, navnlig i forhold til de af dem, som i henhold til beslutningen skal bære byrden for overtrædelsen (Rettens dom af 28.4.1994, sag T-38/92, AWS Benelux mod Kommissionen, Sml. II, s. 211, præmis 26, og af 27.9.2006, sag T-330/01, Akzo Nobel mod Kommissionen, Sml. II, s. 3389, præmis 93).

185 I det foreliggende tilfælde fremgår det af resuméet i præmis 27-37 ovenfor af den del af den anfægtede beslutning, der vedrører dens adressater, og af konstateringerne ovenfor i præmis 114-129, at Kommissionen i den nævnte beslutning har givet en tilstrækkelig begrundelse for sin beslutning om at tilregne Dimon ansvaret for den overtrædelse, sagsøgeren har begået. Kommissionen har således under henvisning til Domstolens og Rettens praksis redegjort for de principper, den agtede at anvende for at fastlægge adressaterne. Hvad mere konkret angår Dimon har Kommissionen for det første gjort gældende, at Dimon siden andet halvår af 1997 har ejet hele kapitalen i den sagsøgende virksomhed. Kommissionen har derefter fundet, at det kunne lægges til grund, at Dimon faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgerens adfærd, idet Kommissionen i den henseende ikke alene har støttet sig på formodningen som følge af ejerskabet af hele aktiekapitalen i datterselskabet, men også på visse

yderligere omstændigheder, der underbygger den nævnte formodning. Kommissionen har endelig fundet, at ingen af de af Dimon anførte argumenter i besvarelsen af klagepunktsmeddelelsen kunne føre til en modsat konklusion.

186 I øvrigt kan sagsøgeren ikke alvorligt mene, at sagsøgeren først efter at have fået kendskab til Kommissionens svarskrift kunne vide, at Kommissionen fandt, at T. burde anses for at agere som mellemled for Dimon. Dels var hovedparten af de dokumenter, der udtrykkeligt er nævnt i fodnote 303 og 304 i den anfægtede beslutning, rettet til T. Dels anførte sagsøgeren såvel i sit svar på klagepunktsmeddelelsen som i stævningen detaljerede bemærkninger vedrørende T.'s rolle og funktioner i Dimon-koncernen, idet sagsøgeren bl.a. understregede, at T. ikke var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på vegne af Dimon på dets datterselskabs adfærd.

187 Følgelig må det første anbringendes tredje led forkastes, da det delvist bør afvises, delvist er ugrundet.

3. *Om andet led vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet for så vidt angår følgerne af omfanget af den solidariske hæftelse for betalingen af bøden*

a) Parternes argumenter

188 Med det andet led af sagsøgerens første anbringende, som er påberåbt subsidiært, kritiserer sagsøgeren, at Kommissionen ved beregningen af sagsøgerens bøde ikke har draget nogen konsekvens af sin konstatering i 386. betragtning til den anfægtede

beslutning af, at Dimon ikke kunne holdes solidarisk ansvarlig med sagsøgeren for overtrædelsen i tiden forud for andet halvår af 1997. Sagsøgeren har gjort gældende, at denne beregning skulle foretages ved at sondre mellem perioden før den 18. november 1997, som var datoen for Intabex' overtagelse af sagsøger, og perioden efter denne dato.

189 Dels er sagsøgeren hvad angår den første periode af den opfattelse, at Kommissionen således ikke med rette kunne anvende en multiplikationsfaktor på 2 på udgangsbeløbet for bøden med henblik på en afskrækkende virkning, eftersom sagsøgeren i denne periode ikke tilhørte et multinationalt selskab og ikke var underlagt Dimons bestemmende indflydelse. Sagsøgeren har tilføjet, at når bøden for den overtrædelse, der er begået i årene 1996 og 1997, en gang er blevet udregnet, er det endvidere fornødent at undersøge, om »loftet for den bøde, der skal pålægges [sagsøgeren] […] individuelt, i medfør af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 (816 381 EUR, dvs. 10 % af [virksomhedens] omsætning […] for regnskabsåret 2003/2004) er blevet overskredet«.

190 Dels er sagsøgeren af den opfattelse, at bøden for den anden periode burde have været beregnet ved fra den bøde, som er blevet pålagt sagsøgeren, at fratrække det beløb, som alene sagsøgeren skylder for de to første år af overtrædelsen. Sagsøgeren har tilføjet, at af de grunde, der er anført inden for rammerne af det andet anbringende, var der ikke noget grundlag for at anvende en multiplikationsfaktor med henblik på en afskrækkende virkning.

191 Kommissionen er af den opfattelse, at det andet anbringende må forkastes som ubegrundet.

b) Rettens bemærkninger

192 Selv om det antages, at Dimon ikke har kunnet holdes solidarisk ansvarlig med sagsøgeren for den pågældende overtrædelse for perioden før den 18. november 1997, skal det dog konstateres, at denne omstændighed ikke har nogen konsekvenser for størrelsen af den bøde, der er pålagt sagsøgeren.

193 I den forbindelse skal det bemærkes, at selv om sagsøgeren reelt først blev overtaget af Dimon den 18. november 1997 ved mellemkomst af Intabex, er sagsøgeren desuagtet skyldig i deltagelse i forarbejdningsvirksomhedernes kartel — hvilket udgør en sammenhængende og vedvarende overtrædelse (jf. præmis 21 ovenfor) — i hele overtrædelsesperioden, dvs. fra den 13. marts 1996. Der var derfor ikke nogen grund til at foretage en separat udregning af sagsøgerens bøde dels for perioden før den 18. november 1997, dels for perioden efter denne dato, og dermed pålægge en bøde, der bestod af to forskellige beløb for hver af disse perioder.

194 Den omstændighed, der er påberåbt af sagsøgeren, er ligeledes uden indvirkning på anvendelsen af multiplikationsfaktoren på 2 på udgangsbeløbet for sagsøgerens bøde med henblik på en afskrækkende virkning. Som beskrevet mere detaljeret nedenfor ved gennemgangen af det andet anbringende, var det ved — med rette — at basere sig på den pågældende virksomheds størrelse og samlede ressourcer — dvs., således som det er blevet påvist ovenfor ved gennemgangen af det første anbringendes første led, den økonomiske enhed, der udgøres af sagsøgeren og Dimon, som er det selskab, der står i spidsen for Dimon-koncernen — i 2003, som var det år, der gik forud for året for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, at Kommissionen besluttede at anvende denne faktor. Den omstændighed, at Dimon før den 18. november 1997 ikke udgjorde en og samme økonomiske enhed med sagsøgeren og af den grund ikke kunne holdes solidarisk ansvarlig for overtrædelsen sammen med sidstnævnte, er derfor helt uden betydning.

195 Det samme gør sig gældende vedrørende loftet på 10 % som omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, idet dette beregnes på grundlag af den pågældende virksomheds samlede omsætning i det regnskabsår, der gik forud for vedtagelsen af Kommissionens beslutning (jf. præmis 109-111 ovenfor). Eftersom det var med føje, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde, således som det er blevet påvist ved gennemgangen af det første anbringendes første led, tog hensyn til Dimons konsoliderede omsætning i 2003 for at beregne loftet, er det fuldstændigt irrelevant, at Dimon ikke kunne holdes solidarisk ansvarlig for overtrædelsen vedrørende perioden forud for den 18. november 1997.

196 På denne baggrund må det første anbringendes andet led forkastes som ugrundet.

197 I betragtning af det ovenstående kan det første anbringende ikke tiltrædes. Følgelig kan påstanden om delvis annullation af den anfægtede beslutning ikke tages til følge.

B — *Det andet anbringende vedrørende tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet*

1. *Parternes argumenter*

198 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat ligebehandlingsprincippet ved med henblik på en afskrækkende virkning at anvende en multiplikationsfaktor på udgangsbeløbet for sagsøgerens bøde, men ikke på det udgangsbeløb, der er blevet fastsat for Taes og Deltafina.

199 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har baseret sig på den omstændighed, at sagsøgeren tilhører et multinationalt selskab, der er i besiddelse af en betydelig økonomisk og finansiel styrke, for at anvende en multiplikationsfaktor i sagsøgerens tilfælde. Anvendelsen af det adverbielle udtryk »[e]ndvidere« i den sidste sætning i 422. betragtning til den anfægtede beslutning (jf. præmis 48 ovenfor) viser, at den omstændighed, at sagsøgeren efter det påståede har handlet under afgørende indflydelse fra dets moderselskab, er en begrundelse, som kun har været anført som en tillægsbegrundelse.

200 Sagsøgeren har gjort gældende, at Taes og Deltafina tilhører en selskabskoncern, hvis økonomiske og finansielle styrke er langt større end den tilsvarende for Dimon-koncernen. Udgangsbeløbet for bøden til disse to selskaber burde derfor ligeledes have været forhøjet i afskrækkende øjemed.

201 Sagsøgeren har tilføjet, at selv om det måtte anerkendes, at Kommissionen alene kunne fastsætte en multiplikationsfaktor ved at tage højde for omsætningen hos de virksomheder, som er erklæret ansvarlige for overtrædelsen, er ligebehandlingsprincippet blevet tilsidesat. Sagsøgeren har anført, at Kommissionen således ikke har taget højde for Deltafinas omsætning for at anvende en multiplikationsfaktor på udgangsbeløbet for bøden til Taes, og det uagtet at Deltafina ligeledes havde deltaget i overtrædelsen.

202 Sagsøgeren har subsidiært nedlagt påstand om, at Retten nedsætter den multiplikationsfaktor, som blev anvendt på udgangsbeløbet for sagsøgerens bøde, med den begrundelse, at den er uforholdsmæssig i forhold til den, som er anvendt i WWTE's tilfælde.

203 I betragtning af det ovenstående har sagsøgeren nedlagt påstand om, at Retten reviderer beregningen af størrelsen af den bøde, som er blevet pålagt sagsøgeren, ved at annullere multiplikationsfaktoren eller, subsidiært, nedsætte denne.

204 Kommissionen bestrider, at den har tilsidesat ligebehandlingsprincippet ved at anvende en multiplikationsfaktor på udgangsbeløbet for bøden til sagsøgeren, men ikke på det udgangsbeløb, der er blevet fastsat for Taes og Deltafina.

2. *Rettens bemærkninger*

205 Hvad angår begrebet afskrækkelse skal det bemærkes, at dette udgør et af de forhold, der tages i betragtning ved beregningen af bødens størrelse. Det fremgår nemlig af fast retspraksis, at bøder for overtrædelse af artikel 81 EF, som de er fastlagt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, har til formål at bekæmpe de berørte virksomheders ulovlige handlinger samt at afskrække både de berørte virksomheder og andre virksomheder fra fremtidige overtrædelser af konkurrencereglerne (Domstolens dom af 29.6.2006, sag C-289/04 P, Showa Denko mod Kommissionen, Sml. I, s. 5859, præmis 16).

206 Afskrækkelsesformålet er navnlig nævnt i retningslinjernes punkt 1 A, fjerde afsnit, hvorefter »[d]et vil [...] være nødvendigt at [...] fastsætte bødens størrelse på et niveau, der har en tilstrækkelig afskrækkende virkning«.

207 Det skal ligeledes bemærkes, at en virksomheds størrelse og økonomiske styrke udgør forhold, som kan tages i betragtning ved beregningen af bøden, og særligt ved fastsættelsen af multiplikationsfaktoren, der har til formål at sikre en afskrækkende virkning (jf. dommen i sagen Showa Denko mod Kommissionen, nævnt i præmis 205 ovenfor, præmis 16 og 29 og den deri nævnte retspraksis).

208 At der tages hensyn til den berørte virksomheds størrelse og samlede ressourcer med henblik på at gøre den pålagte bøde afskrækkende, skyldes den virkning, der tilstræbes over for nævnte virksomhed, idet bøden ikke bør være ubetydelig bl.a. i forhold til virksomhedens økonomiske kapacitet.

209 Domstolen har således fastslået, at Retten var berettiget til at fastslå, at en virksomhed på grund af dens »meget store« samlede omsætning, sammenholdt med de andre kartelmedlemmers omsætning, lettere kunne fremskaffe de nødvendige midler til betaling af bøden, hvilket berettigede anvendelsen af en multiplikationsfaktor med henblik på bødens tilstrækkelige afskrækkende virkning (jf. dommen i sagen Showa Denko mod Kommissionen, nævnt i præmis 205 ovenfor, præmis 18). Domstolen nåede frem til denne konklusion efter at have bemærket, at den allerede havde understreget, at det var relevant at tage hensyn til den samlede omsætning for hver virksomhed, som er del af kartellet, ved fastsættelsen af bødens størrelse (jf. dommen i sagen Showa Denko mod Kommissionen, nævnt i præmis 205 ovenfor, præmis 17 og den deri nævnte retspraksis).

210 I den foreliggende sag har Kommissionen anvendt en multiplikationsfaktor på 2 (dvs. en forhøjelse på 100 %) på udgangsbeløbet for den bøde, der er fastsat for sagsøgeren, og på 1,5 (dvs. en forhøjelse med 50 %) på det udgangsbeløb, der er fastsat for WWTE, idet den har baseret sig på størrelsen af de koncerner, som de to forarbejdningsvirksomheder tilhører, samt deres »størrelse målt i forhold til andre forarbejdningsvirksomheder« (423. betragtning til den anfægtede beslutning). For at vurdere størrelsen af disse koncerner har Kommissionen taget den konsoliderede omsætning i 2003 i betragtning for det selskab, som stod i spidsen for nævnte koncerner (samme betragtning).

211 Disse forhøjelser havde til formål, ifølge 422. betragtning til den anfægtede beslutning, at sikre en tilstrækkeligt afskrækkende virkning. Kommissionen vurderede, at et udgangsbeløb for bøden, som kun afspejler deres stilling på markedet, ikke er tilstrækkeligt afskrækkende i sagsøgerens og WWTE's tilfælde. I den forbindelse har Kommissionen anført, at selv om sagsøgeren og WWTE kun besad relativt små markedsandele på det spanske marked for køb af råtobak, tilhørte de imidlertid multinationale selskaber, som besad en »betydelig økonomisk og finansiel styrke«, og »[havde]

[e]ndvidere handlet under afgørende indflydelse fra deres respektive moderselskabers side« (samme betragtning, anden og tredje sætning).

212 Den af sagsøgeren fremførte argumentation er behæftet med mangler såvel i faktisk som i retlig henseende.

213 For det første er det, i modsætning til hvad sagsøgeren har gjort gældende, ikke blot den kendsgerning, at sagsøgeren tilhører en selskabskoncern, der er i besiddelse af en betydelig økonomisk og finansiel styrke, som har ført til, at Kommissionen forhøjede udgangsbeløbet for bøden for at sikre en tilstrækkeligt afskrækkende virkning. Selv om denne forhøjelse ganske vist havde til formål at tage højde for Dimon-koncernens størrelse og samlede ressourcer, forholder det sig ikke desto mindre således, at Kommissionen udelukkende foretog dette skridt, eftersom sagsøgeren, ud over at tilhøre denne koncern, sammen med det selskab, som stod i spidsen for denne koncern, dannede en enkelt økonomisk enhed eller med andre ord en og samme virksomhed i artikel 81 EF's forstand. Det må konstateres, at henset til den retspraksis, som er anført i præmis 99-103, og til 377.-386. betragtning til den anfægtede beslutning, hvor Kommissionen formåede at fastslå, at sagsøgeren og Dimon tilsammen udgjorde en og samme virksomhed, må de to sidste sætninger i 422. betragtning til denne beslutning (jf. præmis 211 ovenfor) læses i sammenhæng og kan kun forstås på denne måde.

214 For det andet når Kommissionen, som i det foreliggende tilfælde, anvender den pågældende virksomheds størrelse og samlede ressourcer som kriterier for at bestemme, om der skal anvendes en multiplikationsfaktor med henblik på afskrækkelse, kan den pågældende virksomhed kun omfatte moderselskabet til det selskab, som har

overtrådt de fællesskabsretlige konkurrenceregler, i de tilfælde hvor moderselskabet effektivt har udøvet en bestemmende indflydelse på nævnte selskabs adfærd.

215 Den virksomhed, hvis størrelse og samlede ressourcer der således er taget højde for, forveksles nødvendigvis med virksomheden i artikel 81 EF's forstand, således som den er defineret i retspraksis. Som det allerede er blevet anført i præmis 208 ovenfor, skyldes hensynet til disse elementer for at sikre bødens tilstrækkeligt afskrækkende virkning den virkning, der tilstræbes over for den virksomhed, som bøden pålægges. Det tilstræbte formål er at sikre, at bøden er effektiv, ved at tilpasse beløbet for denne under hensyn til nævnte virksomheds samlede ressourcer og dens kapacitet til at fremskaffe de nødvendige midler til betaling af bøden. I tilfælde af, at det selskab, som har begået overtrædelsen, optræder selvstændigt på markedet og derfor i sig selv udgør en virksomhed, kan dette formål imidlertid, henset til selskabets selvstændighed, logisk set kun tage sigte på nævnte selskab, og i øvrigt ikke på andre selskaber i den koncern, som den tilhører. Hvis Kommissionen i et sådant tilfælde skulle tage højde for nævnte koncerns størrelse og økonomiske styrke for at bestemme, om der skulle anvendes en multiplikationsfaktor med henblik på afskrækkelse, ville den tilstræbte afskrækkende virkning ikke kun rent faktisk have indflydelse på en anden enhed end den virksomhed, der er ansvarlig for overtrædelsen, men endvidere kunne bøden bl.a. i betragtning af denne virksomheds økonomiske kapacitet blive uforholdsmæssigt stor, hvilket ville tilsidesætte proportionalitetsprincippet.

216 For det tredje skal det bemærkes, at ifølge fast retspraksis er ligebehandlingsprincippet kun tilsidesat, såfremt ensartede situationer behandles forskelligt, eller forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (Sermide-dommen, nævnt i præmis 133 ovenfor, præmis 28, og dommen i sagen BPB de Eendracht mod Kommissionen, nævnt i præmis 133 ovenfor, præmis 309).

217 I det foreliggende tilfælde befandt sagsøgeren, på den ene side, og Taes og Deltafina, på den anden side, sig ikke i sammenlignelige situationer, for så vidt som førstnævntes moderselskab, til forskel fra sidstnævntes moderselskaber, blev holdt solidarisk ansvarlig for den af dets datterselskab begåede overtrædelse, eftersom moderselskabet faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på datterselskabets handelspolitik (jf. 18. og 375.-386. betragtning samt præmis 32-36 ovenfor). I henhold til de i præmis 99-103 ovenfor anførte principper blev sagsøgeren og Dimon derfor anset for at udgøre en og samme virksomhed i artikel 81 EF's forstand, hvis størrelse og samlede ressourcer afgjorde anvendelsen af en multiplikationsfaktor med henblik på afskrækkelse.

218 Af de samme årsager kan sagsøgeren ikke bebrejde Kommissionen, at den ikke har taget højde for Deltafinas omsætning for at anvende en multiplikationsfaktor på udgangsbeløbet for Taes' bøde. På intet tidspunkt har Kommissionen fundet, at Deltafina var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på dets søsterselskab Taes' adfærd, og så meget desto mindre at Deltafina faktisk udøvede en sådan indflydelse. Eftersom disse to selskaber ikke blev anset for tilsammen at udgøre en enkel økonomisk enhed, kunne Deltafinas størrelse og ressourcer ikke tages i betragtning for at bestemme, at der skulle anvendes en multiplikationsfaktor med henblik på afskrækkelse på udgangsbeløbet for Taes.

219 For det fjerde kan det konkluderes ved en enkel sammenligning mellem Dimons omsætning i 2003, nemlig 1 271 700 000 USD, og omsætningen hos SCC, WWTE's øverste modervirksomhed, samme år, nemlig 993 716 000 USD, at multiplikationsfaktoren på 2, der er anvendt i Dimons tilfælde, ikke er åbenbart uforholdsmæssig i forhold til den multiplikationsfaktor på 1,5, der er anvendt i WWTE's tilfælde.

220 Det fremgår af det ovenstående, at det andet anbringende skal forkastes som grundløst, og at der følgelig ikke er grundlag for at ophæve eller nedsætte den multiplikationsfaktor, der er anvendt med henblik på afskrækkelse, på udgangsbeløbet for sagsøgerens bøde.

C — *Det tredje anbringende vedrørende tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning*

1. *Parternes argumenter*

221 Sagsøgeren har gjort gældende, at denne ophørte med at deltage i overtrædelsen straks efter Kommissionens første indgreb og kritiserer Kommissionen for at have krænket virksomhedens berettigede forventning ved at undlade at lægge til grund i overensstemmelse med retningslinjernes punkt 3 og Kommissionens beslutningspraksis, at der forelå denne formildende omstændighed ved fastsættelsen af den bøde, som skulle pålægges sagsøgeren.

222 I sin replik har sagsøgeren gjort gældende, at selv om det er korrekt, at Kommissionen inden for rammerne af forordning nr. 1/2003 har et vist skøn ved udmålingen af bødernes størrelse, betyder dette imidlertid ikke, at Kommissionen kan fravige de bestemmelser, som den har pålagt sig selv, i det foreliggende tilfælde de bestemmelser, der er fastsat i retningslinjerne. Sagsøgeren erkender, at Kommissionen hverken er forpligtet til automatisk at indrømme en nedsættelse af bøden eller at fastslå en formildende omstændighed, men er til gengæld af den opfattelse, at Kommissionen, hvis der foreligger indicier for en sådan omstændighed, må tage det op til overvejelse og i sin beslutning angive begrundelserne for, at den vurderer, at nævnte omstændighed berettiger eller ikke berettiger en nedsættelse af bøden.

223 I øvrigt har sagsøgeren anført, at Kommissionen ikke kan hævde, at det ikke er relevant at tage overtrædelsens ophør straks efter Kommissionens første indgreb i betragtning som en formildende omstændighed, når der har fundet en alvorlig og overlagt overtrædelse af konkurrencereglerne sted, eller at dette ophør har haft en positiv indvirkning på varigheden af nævnte overtrædelse.

224 På grundlag af det ovenfor anførte har sagsøgeren nedlagt påstand om, at Retten nedsætter den bøde, som er blevet pålagt sagsøgeren.

225 Kommissionen har bestridt sagsøgerens argumenter.

2. *Rettens bemærkninger*

226 I stævningen foreholder sagsøgeren Kommissionen, at den ikke, som sagsøgeren påberåbte sig i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, har anset det for en formildende omstændighed i sagsøgerens tilfælde, at sagsøgeren var ophørt med overtrædelsen straks efter Kommissionens første indgreb.

227 I den forbindelse bemærkes, at Kommissionen i princippet skal overholde sine egne retningslinjer, når den fastsætter bøder. Imidlertid er det ikke i retningslinjerne angivet, at Kommissionen altid skal tage alle de i retningslinjernes punkt 3 opregnede formildende omstændigheder i betragtning hver for sig, og Kommissionen er ikke forpligtet til automatisk at indrømme en yderligere nedsættelse på denne baggrund, da spørgsmålet, om det er passende eventuelt at nedsætte bøden på grundlag af formildende omstændigheder, skal bedømmes ud fra en samlet vurdering under hensyn til alle de relevante omstændigheder. Vedtagelsen af retningslinjerne har nemlig ikke frataget den tidligere retspraksis sin relevans, ifølge hvilken Kommissionen har en

skønsbeføjelse, som gør det muligt for den at tage hensyn til, eller ikke tage hensyn til, bestemte elementer, når den fastsætter størrelsen af den bøde, den ønsker at pålægge, bl.a. på baggrund af de faktiske omstændigheder. Således må det i mangel af bindende bestemmelser i retningslinjerne for så vidt angår de formildende omstændigheder, som kan tages i betragtning, fastslås, at Kommissionen har bibeholdt en vis skønsmargen med henblik på en samlet vurdering af omfanget af en eventuel nedsættelse af bøden, når der foreligger formildende omstændigheder (jf. Rettens dom af 14.12.2006, forenede sager T-259/02 - T-264/02 og T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5169, præmis 473 og den deri nævnte retspraksis).

228 I henhold til retningslinjernes punkt 3, tredje led, udgør det en formildende omstændighed, »hvis en virksomhed har bragt overtrædelsen til ophør straks efter Kommissionens første indgreb (typisk en kontrolundersøgelse)«.

229 Ifølge fast retspraksis kan dette ophør imidlertid logisk kun være en formildende omstændighed, hvis der er grund til at formode, at de pågældende virksomheder blev tilskyndet til at ophøre med deres konkurrencestridige adfærd som følge af de pågældende indgreb, idet det tilfælde, hvor overtrædelsen allerede er ophørt før tidspunktet for Kommissionens første indgreb, ikke er omfattet af retningslinjernes nævnte bestemmelse (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-50/00, Dalmine mod Kommissionen, Sml. II, s. 2395, præmis 328 og 329, som stadfæstet efter appel ved Domstolens dom af 25.1.2007, sag C-407/04 P, Dalmine mod Kommissionen, Sml. I, s. 829, præmis 158).

230 I det foreliggende tilfælde var overtrædelsen ophørt den 10. august 2001, dvs. før tidspunktet for Kommissionens første undersøgelser den 3. oktober 2001. Selv om forarbejdningsvirksomhederne, således som det fremgår af 432. betragtning til den anfægtede beslutning, har oplyst, at deres kartel var ophørt med at eksistere på sidstnævnte dato, har Kommissionen lagt førstnævnte dato til grund som dato for afslutningen af overtrædelsen med den begrundelse, at det »seneste bevis«, som den var i besiddelse af, var et møde af 10. august 2001, der er omtalt i 260. betragtning til den

anfægtede beslutning. Det nævnte ophør udgør derfor ikke en formildende omstændighed i forhold til fastsættelsen af bødens størrelse.

231 Det skal tilføjes, at selv om Kommissionen måtte have fundet, at overtrædelsen var ophørt samme dag, som den havde gennemført sine første kontrolundersøgelser, var det fuldt berettiget, at Kommissionen ikke lagde sagsøgerens anbringende til grund. En nedsættelse af bøden under hensyn til, at ophøret er bragt til ophør straks efter Kommissionens første indgreb, kan ikke ske automatisk, men afhænger af den vurdering af omstændighederne, som Kommissionen foretager inden for rammerne af sit skøn. Anvendelsen af retningslinjernes punkt 3, tredje led, til fordel for en virksomhed vil være særlig rimelig i en situation, hvor den pågældende adfærds konkurrencestridige karakter ikke er klar. Omvendt vil det i princippet være mindre passende at anvende den i en situation, hvor adfærden klart er i strid med konkurrencereglerne, forudsat at den er påvist (Rettens dom af 11.3.1999, sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen, Sml. II, s. 645, præmis 138, og af 8.7.2004, sag T-44/00, Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2223, præmis 281).

232 I det foreliggende tilfælde var der imidlertid ingen tvivl om, at sagsøgerens adfærd var konkurrencebegrænsende. Forarbejdningsvirksomhedernes kartel, der havde til formål at fastsætte priserne og at opdele markedet (jf. 278.-317. betragtning til den anfægtede beslutning), svarer til en klassisk og meget alvorlig form for overtrædelse af de konkurrenceretlige regler (jf. 409.-411. betragtning til den anfægtede beslutning) og en adfærd, som Kommissionen adskillige gange og siden de første indgreb på området har fastslået er ulovlig. Den omstændighed, at dette kartel omfattede et hemmeligt aspekt, bekræfter endvidere, at sagsøgeren var fuldt ud bevidst om sin adfærds ulovlige karakter.

233 I replikken har sagsøgeren påberåbt sig et nyt klagepunkt om, at Kommissionen i den anfægtede beslutning ikke har tilvejebragt en forklaring på årsagerne til, at den havde vurderet, at den påståede formildende omstændighed ikke kunne lægges til grund.

234 Med samme begrundelse, som er anført i præmis 182 ovenfor, kan det konkluderes, at den omstændighed, at dette klagepunkt først er blevet rejst af sagsøgeren i replikken, ikke har til følge, at Retten ikke kan undersøge det i det foreliggende tilfælde.

235 Dette klagepunkt kan imidlertid ikke tiltrædes.

236 Det følger af retspraksis, at selv om Kommissionen i medfør af artikel 253 EF skal begrunde sine beslutninger ved at anføre de faktiske forhold, som beslutningens retmæssighed afhænger af, såvel som de overvejelser, der har foranlediget den til at vedtage beslutningen, er det ifølge nævnte bestemmelse ikke påkrævet, at Kommissionen går ind i en drøftelse af alle de faktiske og retlige omstændigheder, der har været fremme under den administrative procedure (Domstolens dom af 9.11.1983, sag 322/81, Nederlandsche Banden-Industri-Michelin mod Kommissionen, Sml. s. 3461, præmis 14 og 15, og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-319/94, Fiskeby Board mod Kommissionen, Sml. II, s. 1331, præmis 127). Det er således allerede blevet fastslået, at Kommissionen ikke er forpligtet til at tage stilling til forhold, der er åbenbart uvedkommende, uden betydning eller klart af underordnet relevans (Rettens dom af 15.6.2005, sag T-349/03, Corsica Ferries France mod Kommissionen, Sml. II, s. 2197, præmis 64). Den samme løsning gælder, når det, som i det foreliggende tilfælde, let kan forstås, hvorfor en af sagsøgeren under den administrative procedure anført omstændighed ikke kan betragtes som formildende (jf. i den forbindelse præmis 229-232 ovenfor).

237 Det følger af det ovenfor anførte, at det tredje anbringende skal forkastes som ugrundet, og at der derfor ikke er grundlag for at indrømme sagsøgeren en yderligere nedsættelse på grund af formildende omstændigheder.

D — *Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af samarbejdsmeddelelsen og af proportionalitetsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt ligebehandlingsprincippet*

1. *Parternes argumenter*

238 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har tilsidesat samarbejdsmeddelelsen og proportionalitetsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt ligebehandlingsprincippet ved i henhold til denne meddelelses afsnit D, stk. 2, at tildele en bødenedsættelse, der er mindre end den, der er tildelt WWTE, Cetarsa og Taes.

239 For det første har sagsøgeren anført, at Kommissionen ikke kan retfærdiggøre denne forskelsbehandling ved at gøre gældende, at sagsøgeren har bestridt en række omstændigheder, som er beskrevet i klagepunktsmeddelelsen, samt den hemmelige karakter af forarbejdningsvirksomhedernes prisaftaler.

240 I den forbindelse har sagsøgeren for det første gjort gældende, at sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen har begrænset sig til at bringe klarhed over en række omstændigheder, som er blevet fremlagt uklart eller ukorrekt i klagepunktsmeddelelsen. Navnlig har sagsøgeren på intet tidspunkt oplyst, at de af forarbejdningsvirksomhedernes indgåede aftaler vedrørende gennemsnitlige maksimumpriser og de af producentrepræsentanterne indgåede aftaler vedrørende gennemsnitlige mindstepriser blev udlignet. Sagsøgeren har tilføjet, at høringskonsulenten i sin endelige rapport selv konstaterede, at klagepunktsmeddelelsen indeholdt en del tvetydigheder, og at de af forarbejdningsvirksomhederne tilføjede præciseringer i deres svar på klagepunktsmeddelelsen samt under retsmødet havde gjort det muligt for Kommissionen at »klargøre retningen« i sit udkast til beslutning på flere punkter.

241 For det andet har sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen anført, at virksomheden ikke har bestridt den hemmelige karakter af aftalerne om disse gennemsnitlige maksimumpriser »i sig selv«. Sagsøgeren har blot præciseret, at »resultatet« af forhandlingerne mellem forarbejdningsvirksomhederne, dvs. den gennemsnitlige maksimumpris, som de blev enige om ved indledningen af hver kampagne, og som de foreslog under de kollektive forhandlinger med landbrugsforeningerne og producentsammenslutningerne, nødvendigvis måtte være kendt af produktionssektoren. Sagsøgeren har præciseret, at den med andre ord »henviste til det offentlige kendskab til størrelsen af den gennemsnitlige maksim[ums]pris for køb, som var aftalt mellem forarbejdningsvirksomhederne ved starten af året, og som, når den først var foreslået under prisforhandlingerne med [landbrugsforeningerne og producentsammenslutningerne] som det maksim[ums]beløb, til hvilket forarbejdningsvirksomhederne var rede til at købe tobak, nødvendigvis blev kaldt for en offentlig kendt pris«.

242 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen har anvendt samarbejdsmeddelelsen ukorrekt og har tilsidesat proportionalitetsprincippet.

243 I den forbindelse har sagsøgeren for det første anført, at Kommissionen i sagsøgerens tilfælde fejlagtigt undlod at anvende samarbejdsmeddelelsens punkt D, stk. 2, andet led, idet Kommissionen i 454. betragtning til den anfægtede beslutning hævdede, at sagsøgeren grundlæggende havde rejst tvivl om en række omstændigheder, som er nævnt i klagepunktsmeddelelsen, og af denne grund havde afvist at indrømme sagsøgeren en bødenedsættelse på grundlag af denne bestemmelse.

244 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at virksomheden aktivt har samarbejdet med Kommissionen lige fra det tidspunkt, hvor denne gennemførte sine kontrolundersøgelser. Sagsøgeren præciserer, at de oplysninger og præciseringer, som sagsøgeren har skaffet Kommissionen, har gjort det muligt for denne lettere at forstå, hvorledes markedet fungerer, og parternes særlige adfærd samt at præcisere en række grundlæggende aspekter ved overtrædelsen. Sagsøgeren er af den opfattelse, at Kommissionen derfor i medfør af afsnit D, stk. 2, første led, i samarbejdsmeddelelsen burde have indrømmet sagsøgeren en procentvis nedsættelse af bøden, der var højere end 20 %.

245 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at virksomheden var i sin ret til at blive indrømmet den samme bødenedsættelse som Taes, dvs. 40 %, eftersom Taes ikke havde tilsendt Kommissionen oplysninger, hvis værdi var større end værdien af de oplysninger, som sagsøgeren selv havde skaffet.

246 Subsidiært har sagsøgeren gjort gældende, at denne i det mindste burde være blevet indrømmet den samme procentvise bødenedsættelse som Cetarsa og WWTE, dvs. 25 %, idet Kommissionen ikke helt har forstået de præciseringer, som sagsøgeren havde tilføjet vedrørende den hemmelige karakter af aftalerne om gennemsnitspriser.

247 Ifølge Kommissionen bør det fjerde anbringende forkastes som ugrundet.

248 For det første har Kommissionen bestridt sagsøgerens påstand om, at sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen begrænsede sig til at tilføje nogle nuanceringer til de omstændigheder, der er anført i meddelelsen. I virkeligheden har sagsøgeren rejst tvivl om en række vigtige aspekter ved nævnte omstændigheder. Navnlig har sagsøgeren benægtet den hemmelige karakter af aftalerne om den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris, der var indgået af forarbejdningsvirksomhederne, og har forsvaret den holdning, at disse aftaler ikke gik videre end aftaler, der var indgået af producentrepræsentanterne.

249 For det andet har Kommissionen gjort gældende, at den har anvendt samarbejdsmeddelelsens punkt D, stk. 2, korrekt, og at den ikke har tilsidesat proportionalitetsprincippet.

250 For det tredje har Kommissionen bestridt, at den har tilsidesat ligebehandlingsprincippet ved at indrømme Taes, Cetarsa og WWTE en procentvis højere bødenedsættelse end sagsøgeren. Kommissionen har anført, at de oplysninger, som Taes havde fremsendt, bl.a. havde gjort det muligt at fastslå Deltafinas deltagelse i den

omhandlede konkurrencebegrænsende praksis, og at sagsøgeren ikke havde tilføjet nye relevante forhold, men snarere »detaljer vedrørende allerede kendte forhold«. Kommissionen har tilføjet, at Taes, Cetarsa og WWTE, til forskel fra sagsøgeren, ikke har benægtet den hemmelige karakter af de af forarbejdningsvirksomhederne indgåede aftaler om den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris. Endelig har Taes, i modsætning til sagsøgeren, ikke rejst spørgsmålstegn ved en række andre omstændigheder, der er anført i klagepunktsmeddelelsen.

2. *Rettens bemærkninger*

251 Før gennemgangen af sagsøgerens argumenter fremsættes en række generelle bemærkninger.

252 Det bemærkes, at Kommissionen har et vidt skøn med hensyn til bødeberegningsmetoden, og at den herved kan tage hensyn til mange forhold, herunder de pågældende virksomheders samarbejde ved undersøgelserne gennemført af denne institutions tjenestegrene. Kommissionen har et vidt skøn, når den skal vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag (Domstolens dom af 10.5.2007, sag C-328/05 P, SGL Carbon mod Kommissionen, Sml. I, s. 3921, præmis 81 og 88).

253 For at en bøde kan nedsættes i medfør af samarbejdsmeddelelsen, skal en virksomheds adfærd lette Kommissionens opgave med hensyn til konstatering og bekæmpelse af overtrædelser af konkurrencereglerne (jf. dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 110 ovenfor, præmis 499 og den deri nævnte retspraksis) og være udtryk for en virkelig samarbejdsånd (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 395 og 396).

254 Kommissionen har i samarbejdsmeddelelsen præciseret betingelserne for, hvornår virksomheder, der samarbejder med Kommissionen i forbindelse med dennes undersøgelser af en kartelsag, kan fritages for bøder eller få nedsat størrelsen af den bøde, de ellers ville være blevet pålagt (jf. samarbejdsmeddelelsens afsnit A, punkt 3).

255 Samarbejdsmeddelelsens afsnit D med overskriften »Væsentlig bødenedsættelse« har følgende ordlyd:

»1. Hvis en virksomhed samarbejder, uden at alle betingelserne i afsnit B eller C er opfyldt, indrømmes den en nedsættelse på mellem 10 % og 50 % af den bøde, som den ville være blevet pålagt, hvis den ikke havde samarbejdet.

2. Dette kan navnlig være tilfældet, hvis:

— en virksomhed, inden udsendelsen af en klagepunktsmeddelelse, forsyner Kommissionen med oplysninger, dokumenter eller andet bevismateriale, som bidrager til at fastslå overtrædelsens eksistens

— en virksomhed, efter at have modtaget klagepunktsmeddelelsen, meddeler Kommissionen, at den ikke bestrider de faktiske omstændigheder, som Kommissionen bygger sine indvendinger på.«

256 I det foreliggende tilfælde skal det bemærkes, at det er ubestridt, i overensstemmelse med hvad der er blevet konstateret i 450. betragtning til den anfægtede beslutning, at sagsøgeren ikke opfyldte anvendelsesbetingelserne i samarbejdsmeddelelsens afsnit B og C, således at sagsøgerens adfærd skulle vurderes i forhold til nævnte meddelelses afsnit D.

257 De forskellige argumenter, som sagsøgeren har fremført som led i dette anbringende, kan inddeles i to led. Det første led vedrører den manglende anvendelse over for sagsøgeren af samarbejdsmeddelelsens afsnit D, andet afsnit, andet led. Det andet led omhandler kvaliteten af det af sagsøgeren ydede samarbejde i sammenligning med det af Taes, Cetarsa og WWTE ydede samarbejde.

a) Vedrørende den manglende anvendelse over for sagsøgeren af samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, andet led

258 I 454. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen indrømmet sagsøgeren en bødenedsættelse på 20 % alene i medfør af samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, første led. Det følger af denne betragtning, sammenholdt med 453. betragtning i den anfægtede beslutning, at Kommissionen af to grunde har afvist at lade sagsøgeren være omfattet af andet led i nævnte stk. 2, og det på trods af den omstændighed, at sagsøgeren i generelle vendinger havde oplyst, at denne ikke anfægtede de faktiske omstændigheder, som de mod sagsøgeren rejste anklager byggede på.

259 For det første er der en udtalelse fra sagsøgerens side, der ikke er i overensstemmelse med de faktiske omstændigheder, nemlig udtalelsen om, at forarbejdningsvirksomhedernes aftaler om de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser, på den ene side, og de aftaler, der både blev indgået af producenterne og forarbejdningsvirksomhederne, om gennemsnitlige mindstepriser pr. producentsammenslutning, på den anden side, var identiske, og at de eventuelle konkurrenceforvridende virkninger af forarbejdningsvirksomhedernes og producenternes adfærd som følge heraf blev udlignet. Kommissionen har i den forbindelse henvist til s. 18-45 i sagsøgerens svar på klagepunktsmeddelelsen.

260 Det må konstateres, at ovennævnte sider i sagsøgerens svar på klagepunktsmeddelelsen ikke indeholder en sådan udtalelse. Kommissionen, som inden for rammerne af foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse er blevet opfordret til at udpege passager i denne besvarelse, hvoraf en sådan udtalelse fremgår, har i øvrigt erkendt, at denne ikke udtrykkeligt er formuleret heri, men indirekte fremgik af visse argumenter, som var fremsat heri af sagsøgeren. Under retsmødet har Kommissionen, som svar på et spørgsmål fra Retten i den anledning, gentaget denne forklaring.

261 Selv i tilfælde af, at Kommissionen kan basere sig på en enkelt, indirekte udtalelse for at fastslå, at der foreligger en anfægtelse af de faktiske omstændigheder som omhandlet i samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, andet led, kan det ikke i det foreliggende tilfælde udledes af de argumenter, som Kommissionen henviser til, at sagsøgeren påstod, at de to kategorier af aftaler, der er nævnt i præmis 259 ovenfor, var identiske, og at de eventuelle konkurrenceforvridende virkninger af forarbejdningsvirksomhedernes og producenternes adfærd som følge heraf blev udlignet. Med nævnte argumenter ønskede sagsøgeren udelukkende at give udtryk for, at selv hvis forarbejdningsvirksomhedernes aftaler om de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser ikke havde eksisteret, var der ikke fuldstændig konkurrence på markedet, eftersom landbrugsforeningerne og producentsammenslutningerne på deres side indbyrdes aftalte gennemsnitlige salgspriser på råtobak, som de efterfølgende forhandlede med forarbejdningsvirksomhederne. Under alle omstændigheder kan et sådant synspunkt vedrørende et kartels indvirkninger på markedet ikke med rette kædes sammen med en anfægtelse af de »faktiske omstændigheder« i førnævnte bestemmelses forstand (jf. i denne retning Rettens dom af 9.7.2003, sag T-224/00, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. II, s. 2597, præmis 366). Det skal bl.a. fremhæves, at sagsøgeren med sine argumenter på ingen måde har sat spørgsmålstegn ved selve eksistensen af de pågældende aftaler. Det kan tilføjes, at der udtrykkeligt er blevet taget højde for flere af de af sagsøgeren tilføjede præciseringer på s. 18-45 i sagsøgerens svar på klagepunktsmeddelelsen i den anfægtede beslutning (jf. bl.a. 75., 82. og 201. betragtning til den anfægtede beslutning).

262 For det andet har sagsøgeren benægtet den hemmelige karakter af de af forarbejdningsvirksomhederne indgåede aftaler om den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris.

263 I denne forbindelse kan det konstateres, at sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen faktisk utvetydigt har forsvaret et sådant synspunkt. På s. 8 i dette svar har sagsøgeren bl.a. erklæret, at »[forarbejdningsvirksomhederne] på intet tidspunkt [havde] indgået hemmelige aftaler om gennemsnitlige priser uden for de kollektive forhandlinger, der var afholdt på produktionssektorens forhandlingsplatform«. Den forklaring, som sagsøgeren forsøger at give på denne udtalelse i sine skriftlige indlæg (jf. præmis 241 ovenfor), hviler på en ren kunstig sondring og er ikke overbevisende.

264 Eftersom nævnte udtalelse på ingen måde afspejler virkeligheden, og den omstændighed, at forarbejdningsvirksomhedernes kartel indeholdt et hemmeligt aspekt, hvilket udgør en vigtig del i opbygningen af den anfægtede beslutning, har Kommissionen, uden at anlægge et åbenbart urigtigt skøn, konkluderet, at sagsøgeren ved formuleringen havde anfægtet de faktiske omstændigheder i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, andet led.

b) Vedrørende kvaliteten af det af sagsøgeren ydede samarbejde i sammenligning med det af Taes, Cetarsa og WWTE ydede samarbejde

265 For det første kan sagsøgeren ikke hævde, at virksomheden i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, burde have været indrømmet den samme sats for bødens nedsættelse som den, der blev indrømmet Taes.

266 Hvad dels angår anvendelsen af afsnit D, stk. 2, andet led, havde Taes, til forskel fra sagsøgeren, på ingen måde anfægtet de faktiske omstændigheder.

267 Hvad dels angår anvendelsen af nævnte afsnit D, stk. 2, første led, fremgår det klart af sagsakterne, at det af Taes ydede samarbejde var af en højere kvalitet og nytteværdi end det samarbejde, som blev ydet af sagsøgeren. Selv om de oplysninger, som blev skaffet af sagsøgeren, var nyttige, bekræftede eller præciserede de for størstedelens vedkommende således kun beviselementer, som Kommissionen allerede var i besiddelse af, og havde derfor kun en ringe merværdi, hvorimod Taes endvidere havde tilføjet nye og afgørende elementer, som gjorde det muligt at fastslå Deltafinas ansvar for overtrædelsen.

268 I denne sammenhæng kan sagsøgeren ikke — som denne gør i stævningen — gyldigt påberåbe sig de svar, som virksomheden gav på de anmodninger om oplysninger, som Kommissionen havde sendt denne på grundlag af artikel 11 i forordning nr. 17. De dokumenter, som fremsendes til Kommissionen som svar på en begæring om oplysninger, fremsendes nemlig i henhold til en retlig forpligtelse og kan ikke tages i betragtning i henhold til samarbejdsmeddelelsen, selv om de vil kunne anvendes som bevis for, at den virksomhed, som har afgivet oplysningerne, eller en anden virksomhed, har handlet i strid med konkurrencereglerne (Rettens dom af 12.12.2007, forenede sager T-101/05 og T-111/05, BASF og UCB mod Kommissionen, Sml. II, s. 4949, præmis 111).

269 For det andet kan sagsøgeren endvidere ikke påberåbe sig den samme sats for nedsættelse af bøden som den, der blev indrømmet Cetarsa og WWTE. Sidstnævnte selskaber havde til forskel fra sagsøgeren ikke benægtet den hemmelige karakter af de af forarbejdningsvirksomhederne indgåede aftaler om den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris. Det skal ligeledes bemærkes, at skønt Kommissionen i den anfægtede beslutning havde kritiseret Cetarsa og WWTE for i deres svar på klagepunktsmeddelelsen at have fremkommet med den samme udtalelse som den, der er gentaget i præmis 259 ovenfor, er Retten dog, som i den foreliggende sag, i de sager, som gav anledning til dom af 3. februar 2011, sag T-33/05, Cetarsa mod Kommissionen, endnu

ikke trykt i Samling af Afgørelse, præmis 271, og af 8. marts 2011, sag T-37/05, World Wide Tobacco España mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 197, kommet frem til, at Kommissionen herved havde anlagt et åbenbart urigtigt skøn.

270 Det følger af det ovenstående, at det fjerde anbringende skal forkastes, undtagen for så vidt som det vedrører den i præmis 259 ovenfor nævnte udtalelse, som Kommissionen fejlagtigt har tilregnet sagsøgeren.

E — *Fastsættelsen af den endelige størrelse på bøden*

271 Under disse omstændigheder tilkommer det Retten at fastsætte en passende sats for nedsættelse. Under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret finder Retten, at sagsøgeren på grundlag af sit samarbejde bør indrømmes en yderligere nedsættelse på 5 % foruden den allerede tildelte nedsættelse på 20 %. Således skal der foretages en nedsættelse på 25 % af bødebeløbet, efter at reglen om loftet på 10 % af omsætningen, dvs. 3 240 000 EUR, er anvendt, hvilket fører til, at det endelige bødebeløb fastsættes til 2 430 000 EUR.

Sagens omkostninger

272 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 3, første afsnit, kan Retten fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.

273 Da sagsøgeren har fået delvis medhold i nærværende sag, findes sagsøgeren efter sagens omstændigheder at burde bære ni tiendedele af sine egne omkostninger og betale ni tiendedele af de omkostninger, som er afholdt af Kommissionen, mens Kommissionen bør bære en tiendedel af sine egne omkostninger og betale en tiendedel af de omkostninger, som er afholdt af sagsøgeren.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling):

1) Den bøde, der blev pålagt Agroexpansión, SA i artikel 3 i Kommissionens beslutning K(2004) 4030 endelig af 20. oktober 2004 om en procedure efter artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtobak — Spanien), fastsættes til 2 430 000 EUR.

2) I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.

3) Agroexpansión bærer ni tiendedele af sine egne omkostninger og betaler ni tiendedele af Kommissionens omkostninger, mens sidstnævnte bærer en tiendedel af sine egne omkostninger og betaler en tiendedel af sagsøgerens omkostninger.

Czúcz Labucka O'Higgins

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg, den 12. oktober 2011.

Underskrifter

Indhold

Sagens baggrund ..... II - 7013

A — Sagsøgeren og den administrative procedure ..... II - 7103

B — Den anfægtede beslutning ..... II - 7016

C — Adressater for den anfægtede beslutning ..... II - 7018

D — Fastsættelse af bødernes størrelse ..... II - 7023

1. Udgangsbeløbet for bøderne ..... II - 7024

2. Bødernes grundbeløb ..... II - 7027

3. Formildende eller skærpende omstændigheder ..... II - 7028

4. Loftet for bødens størrelse i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 ..... II - 7029

5. Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen ..... II - 7030

6. De endelige bøder ..... II - 7032

Retsforhandlinger og parternes påstande ..... II - 7033

Retlige bemærkninger ..... II - 7035

A — Det første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, af proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet samt om manglende begrundelse ..... II - 7036

1. Om det første led vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet med hensyn til solidarisk hæftelse for betaling af bøden ..... II - 7037

a) Parternes argumenter ..... II - 7037

b) Rettens bemærkninger ..... II - 7044

Kriterier, der er anvendt af Kommissionen i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse ..... II - 7048

Forekomsten af en enkelt økonomisk enhed mellem sagsøgeren og Dimon ..... II - 7054

— »Aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken« ..... II - 7055

— Korrespondancen imellem sagsøgeren og Dimon ..... II - 7058

— De af sagsøgeren påberåbte argumenter for at godtgøre, at sagsøgeren optrådte selvstændigt på markedet ..... II - 7064

2. Om tredje led vedrørende tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og vedrørende manglende begrundelse ..... II - 7068

a) Parternes argumenter ..... II - 7068

b) Rettens bemærkninger ..... II - 7069

3. Om andet led vedrørende tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet for så vidt angår følgerne af omfanget af den solidariske hæftelse for betalingen af bøden ..... II - 7071

a) Parternes argumenter ..... II - 7071

b) Rettens bemærkninger ..... II - 7073

B — Det andet anbringende vedrørende tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet ..... II - 7074

1. Parternes argumenter ..... II - 7074

2. Rettens bemærkninger ..... II - 7076

C — Det tredje anbringende vedrørende tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ..... II - 7081

1. Parternes argumenter ..... II - 7081

2. Rettens bemærkninger ..... II - 7082

D — Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af samarbejdsmeddelelsen og af proportionalitetsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt ligebehandlingsprincippet ..... II - 7086

1. Parternes argumenter ..... II - 7086

2. Rettens bemærkninger ..... II - 7089

a) Vedrørende den manglende anvendelse over for sagsøgeren af samarbejdsmeddelelsens afsnit D, stk. 2, andet led ..... II - 7091

b) Vedrørende kvaliteten af det af sagsøgeren ydede samarbejde i sammenligning med det af Taes, Cetarsa og WWTE ydede samarbejde . II - 7093

E — Fastsættelsen af den endelige størrelse på bøden ..... II - 7095

Sagens omkostninger ..... II - 7095